עלון שבועי לאקטואליה תורנית מבית תנועת 'אחוות תורה' - תורת חיים, הלכה למעשה

אחוות תורה

גיליון 145
פרשת מטות מסעי
כ"ה תמוז תשפ"ו

קדושת הדיבור

פרשת נדרים מחדשת כי בכוח דיבורו של האדם ליצור מציאות

הגאון רבי דוד לייבל שליט"א
נשיא 'אחוות תורה'

פרשת מטות פותחת בדיני נדרים. הפסוק הפותח אינו בנוי במבנה הרגיל של 'וידבר ה' אל משה לאמור' אלא נוקט לשון ייחודית: וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה'. הדבר טעון ביאור. שאלה נוספת נוגעת לעצם מהות הנדרים. התורה מלאה באיסורים ובמצוות, מה הצורך באיסורים נוספים שהאדם יטיל על עצמו?

חז"ל קבעו כמה סוגים של גמירות דעת. לפעולות הנוגעות ליחסים בין אדם לחברו, או שהן בעלות השלכות חברתיות, נדרשת פעולה חיצונית של קניין. כך לגבי קידושי אישה וכך לגבי מקח וממכר. לעומת זאת כאשר אדם עומד מול עצמו, די בדיבור כדי ליצור גמירות דעת. כך נקבע למשל בכלל 'אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט'. אל מול ה', עצם האמירה מחייבת. אמנם, מאחר שדיבור אינו מעשה גמור, עלול האדם לומר דברים שאין לו כוונה מוחלטת לעמוד מאחוריהם. לכן בנדרים ושבועות נדרש שהנדר ייעשה בלשון קרבן, הקדושה נוסכת נופך של רצינות לדיבור; ושבועה נדרשת להיאמר בשם ה', מה שמוביל בהכרח להפעלת שיקול דעת ולעמידה מאחורי הדיבור. במקרים מסוימים התחדש שאפילו מחשבה כשלעצמה מספיקה. בקדשים ותרומה מספיקה מחשבה בעלמא כדי ליצור חיוב ויש ראשונים שסברו שכך הדבר גם לגבי צדקה (עיין רמ"א יו"ד רנח,יג).

העובדה שהחלטה כשלעצמה גוררת חיוב, ואפילו אם היא בהרהור ומחשבה בלבד, יש בה כדי ללמד על יחס התורה להחלטת האדם. גם אם אנחנו מקלים ראש במשמעות ההחלטות שלנו, התורה מקדשת את החלטותינו. היא מטילה עלינו אחריות ותובעת שניקח את עצמנו ברצינות. העמידה בדיבור חשובה יותר מתוכן הנדר, כמו שהזהיר ספר קהלת: "טוֹב אֲשֶׁר לֹא תִדֹּר מִשֶּׁתִּדּוֹר וְלֹא תְשַׁלֵּם".

גם בתחומים שבהם ההלכה קבעה שנדרש מעשה, אמרו חז"ל שיש הקפדה על מי שאינו עומד בדיבורו. הם אף קבעו נוסח קללה לאדם המפר את הבטחתו: "מי שפרע מאנשי דור המבול ומאנשי דור הפלגה ומאנשי סדום ועמורה וממצרים בים הוא עתיד ליפרע ממי שאינו עומד בדיבורו". במבט ראשון ההשוואה לגדולי הפושעים עשויה להתמיה, אך נראה שחז"ל ראו במי שאי אפשר לסמוך על דיבורו אדם שמחריב את העולם.

הדמות שהתורה מבקשת לעצב היא של יושר ואמינות. אדם שהתן שלו הן והלאו שלו לאו. זוהי מידתם הראויה של ישראל, כלשון הפסוק בצפניה (ג, יג) שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל לֹא יַעֲשׂוּ עַוְלָה וְלֹא יְדַבְּרוּ כָזָב וְלֹא יִמָּצֵא בְּפִיהֶם לְשׁוֹן תַּרְמִית.

זהו עניינה של פרשת נדרים. התורה אינה מעודדת את האדם לאסור על עצמו דברים שהיא לא אסרה. מה שחשוב לתורה הוא שהאדם ינהג כבוד בדיבורו: לֹא יַחֵל דְּבָרוֹ כְּכָל הַיֹּצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה. חידושה הוא ביחס הרצינות התהומי לכל דיבור שהאדם מוציא מפיו. דיני התרת נדרים והאפשרות להפר נדר מבטאים היטב נקודה זו. אדם שהחליט החלטה אינו יכול לחזור בו כלאחר יד אלא עליו לעבור מסלול חתחתים.

מכאן נשוב לפתיחה המיוחדת של פרשת הנדרים. המשנה במסכת אבות מלמדת כי "בעשרה מאמרות נברא העולם". כפי שרואים במעשה בראשית, דיבורו של הבורא יוצר מציאות קיימת. חידושה של הפרשה הוא כי גם האדם צריך להתייחס לדיבורו כאל מחולל מציאות. לפיכך פותחת הפרשה במילים זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה'. לאמור, כשם שדיבורו של ה' מהווה את המציאות כך על האדם להתייחס לדיבורו. חותמו של ה' אמת, והאדם שנברא בצלם אלוקים צריך גם הוא להיות נאמן לאמת.

5 האם מותר להיכנס לבית כנסת כדי להצטלם על רקע ארון הקודש?
שו"ת עם הגר"א בוטבול

6 כיסופי הגאולה אינם רק זיכרון היסטורי, אלא בקשה לחיים שלמים
מאמר אורח לשלושת השבועות

10 האם הפחד לטעות הופך אתכם למדויקים יותר, או משתק אתכם?
הכל על השולחן

15 ילד שמרגיש חלק משרשרת הדורות מקבל בסיס עמוק לקשר לתורה ומצוות
פשוט לחנך

זכות הרבים
תעמוד לידידינו
דוד ורונה פרידמן
שיקגו, ארה"ב
שתרמו בנדיבות להפצת גיליון זה
לע"נ ר' אהרון בן ר' יעקב מאיר ז"ל
נלב"ע י"ט תמוז תשנ"ד

שאלות בהלכה?
בית הוראה אחוות תורה
072-371-2370

העלון מוקדש
לרפואת **אפרים בן שרה**
ולעילוי נשמת **משה בן אשר אנטשיל**
וז'וזט בת רחל ואליהו פרידמן

להקדשות: alon@achvat.co.il

אמונה ותנועה

ההצלחה היא שיכרון מתוק. כשנופלים הישגים לידיו של אדם, טבעו לבקש לשמרם, לעגנם, לקבע את מה שכבר נרכש, ולעצור. כך ניצבים בני גד ובני ראובן, באותה שעה טעונה, מול שדות גלעד שכבר 'הכה ה' לפני עדת ישראל'. הם רואים את ההווה הפורח לעיניהם, מרחב נוח למקניהם, ומבקשים לעצור כאן, להתיישב ולבסס את הצלחתם.

אולם קול אחר מהדהד באוזני משה. לא קול של ניצחון, אלא לחישה של עצירה, לא אמירה של חזון, אלא ניחוח של פחד סמוי. משה מזהה בדבריהם את אותו ניגון עתיק של המרגלים, הפחד מהעתיד, לא מפני אויביו אלא מפני חוסר האמונה שיד ה' תוביל עד תום. כל הסתפקות בהווה עלולה להפוך לסדק באמונה, להניא את לב העם מלצעוד קדימה.

'ולמה תניאון את לב בני ישראל' אינה רק קובלנה על חלוקת מאמצים, אלא זעקה עמוקה על מיקוד הלב. מה שנראה בעיניהם כהישג מבורך, הוא בעיניו של מנהיג העם תחנת מעבר בלבד, חסרת משמעות בלא המשך הדרך אל הארץ המובטחת. אין כאן ויכוח על גבולות של נחלה אלא על גבולות של אמונה, האם עוצרים מול המוכר והווה, או ממשיכים אל הנשגב הנמצא בערפל.

תשובתם של בני גד ובני ראובן מהפכת את התמונה. 'ניחלץ חושים', הם מוכנים להיות חוד החנית, להוביל את המסע כולו, להוכיח שהישגי ההווה אינם תחליף לייעוד אלא מנוף להגשמתו. הם מבינים שאמונה חיה אינה נמדדת בהכרזות, אלא במוכנות לצעוד בראש, להניח לרגע את ההווה שכבר הושג לטובת עתיד שעדיין לא נבנה.

כל הישג חלקי, גדול ככל שיהיה, עלול להיתפס כוויתור אם אינו מלווה בתנועה קדימה. האמונה האמיתית בוחנת את האדם לא במה שהשיג אלא לאן מבטו מופנה, לא בנוחות של ההווה אלא בנכונות להיות חלוץ, להוביל את העם אל האופק הרחוק. רק חיבור זה, בין הכרת הטוב שהושג לבין האומץ להמשיך ולשעוט קדימה, יגשים את ההבטחה האלוקית במלואה.

כל דבר אשר יבוא באש תעבירו באש וטהר (לא כג)

בפרשת שלל מלחמת מדין למדנו בתורה את דיני הגעלת וטבילת כלים. וכבר עמדו המפרשים, למן הראשונים ועד האחרונים, לבאר מדוע לא לימדה אותנו התורה דינים אלו כבר במלחמת סיחון ועוג. [במאמר המוסגר: ידוע תירוצו המחודש של הרמב"ן ששלל סיחון ועוג הותר כחלק משבעה עממין שבארץ ישראל שעל שללם נאמר שהותר לישראל "ואפילו קדלי דחזירי" ומאחר שהותר להם אפילו בשר חזיר, לא אסר את הכלים].

נראה ליישב את התמיהה, על פי הסתייגות שמצאנו בגמרא (פסחים מד: ובעוד מקומות) בדין זה של 'גיעולי נכרים', שאמר עליו רב חייא בריה דרב הונא 'לא אסרה תורה אלא בקדירה בת יומא, דלאו נותן טעם לפגם הוא'. כלומר: אם הבליעות של מאכלי הגויים הינן בנות למעלה מיממה, הטעם שנפלט מהן מדפנות הכלים הוא טעם פגום והתורה לא אסרה נתינת טעם כזו. לכן האיסור על גיעולי נכרים מוגבל לשימוש בכלים שהגוי השתמש בהם בעשרים וארבע השעות האחרונות.

מעתה, ברור לגמרי מדוע לא למדנו דיני הגעלת כלים במלחמת סיחון ועוג. שהרי במלחמה זו, מול שבעה עממין, המדיניות הייתה ש'לא לוקחים שבויים', וכפי שנאמר "ויכו אותו ואת בניו ואת כל עמו עד בלתי השאר לו שריד". לפיכך, לא הייתה דרושה כל האופרציה של הכשרת הכלים, שכן כבר למחרת הקרב ניתן היה להשתמש בכל הכלים. רק במלחמת מדין שבה נלקחו שבויים, שיכלו להמשיך להשתמש בכלים, היו הכלים כולם 'בני יומם' ויהודי שרצה להשתמש בהם נזקק להלכות הגעלת כלים.

[בשם רבי ברוך פרנקל-תאומים, ה'ברוך טעם']

מכס לה' מאת אנשי המלחמה היוצאים לצבא אחד נפש מחמש המאות... וממחצית בני ישראל תקח אחד אחוז מן החמשים... (לא כח-ל)

פער המיסוי של שלל המלחמה הבא לידי ביטוי בפסוקים אלו הוא עצום, בעוד יוצאי הצבא שילמו את המכס לה' בשיעור של אחד מחמש מאות, שאר בני ישראל שילמו אחד מחמישים - פי עשרה. והסיבה לכך היא שמי שקיבל את רכושו בלי מאמץ, בלי סיכון עצמי, בלי מסירות נפש, בקלות - בדין הוא שישלם אחוז גבוה בהרבה מתוך כספו ויישא בנטל הכספי במידה רבה יותר.

[על פי 'תולדות יעקב יוסף']

וממחצית בני ישראל תקח אחד אחוז מן החמשים (לא ל)

המיסוי של אחד מחמישים מן השלל, שהוא שני אחוזים, עבר כחוט השני לא רק במישור הכלכלי של המאמץ המלחמתי. שכן אנו מוצאים שאחוז המתגייסים היה זהה, "וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה, שנים עשר אלף חלוצי צבא" ומאחר שמניין בני ישראל בדור המדבר היה שש מאות אלף, נמצא שאחוז הגיוס שהביא שנים עשר אלף לוחמים, עמד גם הוא בדיוק על שני אחוזים.

[על פי אברבנאל]

אשר יצאו מארץ מצרים לצבאותם ביד משה ואהרן (לג א)

ההדגשה על כך שיציאת מצרים התבצעה 'ביד משה ואהרן', באה להזכיר לנו שגם במצרים היהודים 'התאהבו' בגלות והיה צורך לכפות עליהם את יציאת מצרים בחוזק־יד של משה ואהרן. וזו הייתה הסיבה הישירה לכך שלא זכו דור המדבר לבוא ישירות אל הארץ המובטחת ונאלצו להיגרר ל"אלה מסעי בני ישראל" במשך ארבעים שנה מפרכות.

[על פי 'כתב סופר']

ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה' (לג ב)

יש לקרוא את הדברים בתורת שבח לבני ישראל. כי בנוהג שבעולם, כשאדם יוצא למסע גדול, הוא חוזר ויראת־השמים שלו לא כפי שהייתה. כך הוא טבע העולם וטבע הבריות. ועל כך באה התורה ומשבחת את ישראל ש"מוצאיהם למסעיהם" כמו "מסעיהם למוצאיהם" נשארו כל הזמן "על פי ה'". חיים בעולם המעשה תוך מחויבות מלאה לדקדוק ההלכה.

[בשם רבי אשר'ל מרימנוב (ה'תר"כ־ה'תרצ"ה)]

לשכים בעיניכם ולצנינים בצדיכם (לג נה)

בשני סוגי שונאי ישראל הכתוב מדבר, ה"שכים בעיניכם", קוצים דוקרים בעיניים, הם האויבים המוצהרים שמדברים בגאון על שנאתם היוקדת לעם עולם ועל רצונם בהשמדתנו. אבל לא פחות גרועים הם "אוהבינו" הפועלים כידידים, ליברלים ואוהבי אדם וחי, אך בציניות מחושבת דוקרים את עם ישראל ומכים בו 'מהצד'. אלו מכונים כאן "לצנינים בצדיכם".

[על פי 'ארונו של יוסף']

אחוות
לדרכה של תורה

—מדינת ישראל ואנחנו—

סכנותיה של מדינה חילונית

בטור הקודם עמדנו על הערך היהודי היסודי של 'כל ישראל ערבים זה לזה', והשלכתו על היחס למדינת היהודים בארץ ישראל. זהו צד חשוב של התמונה, אך אין היא שלמה בלי התייחסות רצינית לצד הנגדי, החשש העמוק מפני השפעות שליליות של הקשר עם פורקי עול תורה.

אדם פרטי שמשתלב במסגרת רחוקה מדרך התורה ימצא עצמו מתמודד עם משיכה מתמדת להיחלשות רוחנית. זהו אתגר שיש להביא בחשבון במגוון הקשרים בחיים הפרטיים, כמו בחירת מקום עבודה, לימודים או מגורים. ברובד כללי יותר, ציבור הנאמנים לתורה יצר לעצמו מרחב עצמאי של תרבות חיים תורנית, ממנה כולנו שואבים אנרגיה רוחנית להתמודדות עם אתגרי החיים. חיבור ציבורי לא זהיר עם התרבות הכוללת יביא להיעלמות העולם המקביל הזה שיצרו יהודים נאמנים לה' ולתורתו, עולם שבו האמונה והתורה הן מושכלות היסוד של המציאות.

בעבר נגענו כאן בעיקרון היהודי הבסיסי של היבדלות מהרִשעה. ההתרחקות הזהירה מן החטא וממחולליו היא תנאי לקדושה ולתורה. בלעדיה עתיד האדם להימשך אחר החטאים ולהיאבד מדרך התורה חלילה. אפשרות חמורה לא פחות היא השתלבות של דרך החטאים בתוך תפיסת העולם התורנית, תוך שיבוש ועיוות דברי התורה. לכן ההיבדלות מתרבות אנשים חטאים היא מהמאפיינים היסודיים של ציבור החרדים לדבר ה'. רק כך נשמר מרחב הבסיס שלנו שבו עקרונות היסוד הם הנאמנות לה' ולתורתו. רק מתוך השמירה על מרחב הבסיס הטהור, ניתן לחשוב על דרכים להשתתף בעול הציבור ולהשפיע לטובה.

עיקרון חשוב זה איננו מבטל את הערבות ההדדית כלפי כל יהודי וכלפי היהודים כציבור. באחד הטורים מסדרה קודמת עמדנו על ההבחנה בין היבדלות מהטומאה להיבדלות מהמציאות. בדומה לכך יש ליצור הבחנה עדינה בין היבדלות מן החטא ותרבות החטא לבין היבדלות מאַחֵינו בני ישראל. מחד איננו מוותרים על הקשר עם אַחֵינו. מאידך, קשר קרוב איתו עלול להכניס אותנו לתוך תרבותו הרחוקה מרוח התורה. התוצאה המתבקשת היא שאיפה לחיבור משמעותי, שתוגבל תמיד בהימנעות מכל חיבור שכולל כניסה לתרבות מנוערת מיראת שמים. הסכנה להיסחפות אחרי התרבות הכללית וערכיה מתגברת כאשר המפגש נעשה בחסות מסגרת חילונית שמכתיבה בהכרח את הטון. מסיבה זו כל עיסוק בשאלות כמו גיוס לצה"ל צריך להביא בחשבון את הסכנות והאתגרים ולתת להם משקל מכריע. אין להשתמש בטיעון זה כתירוץ להסרת אחריות, אלא דווקא כקריאה לפעולה ולעיצוב הסדרים ומסגרות שיאפשרו מעורבות בדרך של קדושה.

ההקפדה על הגבול הזה איננה רק עניין של נקיוּת אישית שלנו, שעבורה אנו מקריבים הזדמנויות לקשר עם אחינו. הערבות היהודית בעצמה מחייבת אותנו לשמור מכל משמר על החיבור לקדושה ולטהרה, שהן נכס בל יסולא בפז עבור עם ישראל כולו. אלא שחשוב לזכור שהנכס הרוחני הזה איננו קניין פרטי שלנו. חובה עלינו להנחיל את רוח התורה והקדושה לעם ישראל כולו בכל מרחב שבו זה מתאפשר. בנקודה זו יש כדי להפוך את נקודת הממשק עם הציבור הכללי ועם המדינה מסיכון בלבד להזדמנות רוחנית רבת משמעות. לצד מידת הזהירות הנדרשת, חשוב לעמוד גם על צד הזריזות שבקשר עם הציבור היהודי הכללי - היכולת להביא אליהם מאור התורה.

לסיכום, אין להקל ראש בחששות שעולים מכל חיבור עם אחינו שאינם שומרים תורה ומצוות. הניסיון מלמד שסיכון זה איננו ניתן לביטול וכי המכשולות מצויות. לצד זאת יש להביא בחשבון את החובה הבסיסית לקחת חלק בצרת הציבור, וכן את השאיפה להביא את דבר ה' החוצה למרחבים הציבוריים והלאומיים. שאיפה קבועה זו מתגברת בתקופתנו כאשר ההתעניינות בדברי התורה שוטפת כל פינה במרחבי הציבוריות הישראלית. שינוי זה ברוח התקופה מציב בפנינו הזדמנות שכמותה טרם ידענו, ובה נעסוק בעזרת ה' בשבוע הבא.

עורך: מוטי רובינשטיין | עיצוב: מוטי טל | עיצוב גריד: ינטל סטודיו
לתגובות ולקבלת העלון מדי שבוע: alon@achvat.co.il

בין קודש לחו"ל

- איך מסתדרים עם אוכל בחו"ל?
- אלו פירות וירקות מותר לקנות?
- איפה קונים קפה ואלו מוצרים אפשר לרכוש בסופר?
- איך משתמשים בתנור ומכונת הקפה במלון?

כל ההלכות הכי רלוונטיות ופרקטיות לחופשה הקרובה שלכם
מחכות לכם עכשיו בקבוצת ההלכה 'במעגל השנה' של אחוות תורה.

לפני שממריאים, מצטרפים:

אלטנוי שול

הרב יצחק קוסובסקי שחור
מנהל הקהילות ותוכנית ראש הקהל

עדכונים מהשטח

מינוי רב לקהילת 'אנשי מעשה'

חברי קהילת **'אנשי מעשה'** בפתח תקווה, מרשת קהילות 'אחוות תורה', השתתפו במעמד הכתרה מפואר לרגל מינויו של **הרב אריה רביץ**, מראשי קהילת 'חברון' בעיר, לרב הקהילה. מעמד ההכתרה התקיים בהשתתפות רבנים ואישי ציבור, ובהם: רב העיר **הרב מיכה הלוי**, הפוסק **הרב עמרם פריד**, ראש ישיבת חברון **הרב יוסף חברוני**, ראש ישיבת עטרת ישראל **הרב בן ציון אזרחי**, רב קהילת 'בית אבא' בעיר וראש ישיבת 'נהרדעא' **הרב מיכאל שוהם**, ורב קהילת 'קהל חסידים' בעיר **הרב צבי יהודה לאו**, לצד רבנים ומכובדים נוספים.

השתלמות מקצועית

צוותי ישיבות **'המתיבתא' ו'משמר התורה'** התכנסו למפגש ראשון של השתלמות מקצועית משותפת. את ההשתלמות, שעסקה במתן כלים פסיכו-פדגוגיים לצוות הר"מים, העבירו פסיכולוגים קליניים מומחים מטעם מרכז 'כיוון'.

התוועדות בעוטף עזה

תלמידי ישיבת **'המתיבתא'** יצאו לסיור השנתי בעוטף עזה, במסגרתו ביקרו באתר הנובה, במוצב נחל עוז ובחניון הרכבים השרופים. התלמידים קיבלו סקירה רחבה על המאורעות מכלי ראשון ולאחר מכן קיימו התוועדות חסידית מרגשת במקום.

הילולת אור החיים הקדוש

במעמד ההילולה לרבנו חיים בן עטר, ה'אור החיים' הקדוש, שנערך בקהילת **'מקדש שלמה'** בירושלים בראשות **הרב נתנאל חיים שרון**, השתתפו גם חברים מקהילת **'נאמני ארץ'** בבית שמש, שבה מוסר הרב שיעור הלכה שבועי קבוע. את המעמד המרומם כיבד בנוכחותו **הרב אליהו שלזינגר**, רבה של גילה.

תפילה במערת המכפלה

תלמידי ישיבת **'משמר התורה'** יצאו לסיור היסטוריה ומורשת. במהלך הסיור ביקרו התלמידים באתרים מרכזיים באזור גוש עציון, ומשם המשיכו לתפילה על קברי אבות במערת המכפלה בחברון.

השקת תוכנית 'מעגלים'

כעשרים נשים מובילות, שנבחרו בקפידה מתוך עשרות מועמדות, החלו את תוכנית ההכשרה הייחודית **'מעגלים'** מבית **'אחת'**. התוכנית כוללת חמישה מפגשי למידה, הגות והתנסות, המעניקים שפה וכלים מעשיים ליזמות משמעותית לדרכה של 'אחת', במטרה להרחיב את מעגלי ההשפעה ולפתח מנהיגות נשית. במפגש הפתיחה המרתק, הרצתה **אודליה פרוש**, מנכ"לית GoUp, שלימדה על מעגלי השפעה וכללים מרכזיים בהנחיית קבוצות, ואף שילבה התנסות מעשית עבור המשתתפות.

אחת
מבית ומחוץ
קהילה נשים מבית אחוות תורה

פרק ג

שמים וארץ ואדם המחברם

אחת מאבני היסוד המאפיינות קהילה איכותית היא המשקל שחבריה מעניקים לאיכות השיח הקהילתי. בקהילות שלנו, שבהן עבודת ה' מהווה את העוגן ואת הציר המרכזי, ראוי להשליך מהעומק המלווה אותה גם אל שיח רעים העוסק בענייני השעה ובחיי המעשה. בכל מפגש, השיחה היא הכלי המרכזי דרכו אנו מעבדים את המציאות ויוצקים בה תוכן ומשמעות.

כאידיאל, איננו מתעלמים מענייני החול; אדרבה, אנו מבקשים לרומם אותם. כאשר אנו בוחרים להכניס לדיאלוג היומיומי רובד נוסף של עומק, אנו הופכים את המפגש האנושי לזירה של תוכן מצמיח ומקדם. בכך אנו סוללים את הדרך לחבר בין ארץ לשמיים: מעורבות בנעשה בעולם, מתוך סטנדרט של שיח שקול וערכי. הקהילה הופכת למרחב בו לתוכן יש משקל, וככזה, השיח מעניק ערך מוסף למשתתפים - הרבה מעבר לצורך האנושי הטבעי בשיחה.

השפעת בחירה זו חורגת מגבולות ההשפעה על הקהילה כקולקטיב; היא מחלחלת אל האינדיבידואל, אל התא המשפחתי ואל הילדים, שערים היטב לשיח זה ומאמצים אותו כדרך חיים. כשאנו מקפידים על שיח עמוק ומשמעותי בקהילה, אנו בונים סביבה המאפשרת צמיחה לכל אחד מאיתנו. ילדינו הצופים בנו, מקדישים מחשבה לתוכן הדברים, מפנימים שאיכות אנושית היא בחירה אקטיבית. בכך, אנו מנחילים להם דוגמה אישית של חיים בהם המילים משמשות כלי לבניית קומתו של האדם, ומבטיחים לעצמנו ולקהילה כולה דור הבוחר להשקיע בחיים של עומק, יצירה ומשמעות.

שאלות ותשובות בהלכה

מאת הגאון רבי אהרן בוטבול שליט"א
ראש בית ההוראה יביע אומר וחתנא דבי נשיאה מרן הגר"ע יוסף זצ"ל

מדיח כלים לבשרי ולחלבי

שאלה:

האם מותר להשתמש במדיח כלים גם לכלים בשריים וגם לכלים חלביים, או שיש לייחד אותו לבשרי או לחלבי בלבד?

תשובה:

לכאורה יש לאסור, משום שהמים במהלך ההדחה מתחממים לחום של יד סולדת בו, וממילא יש בכוחם להבליע ולהפליט טעמים. נמצא שטעם הבלוע בכלים חלביים עלול להיפלט ולהיבלע בכלים הבשריים, ולהפך.

ואולם לדעת הספרדים יש מקום להקל, על פי מה שכתב מרן הבית יוסף, שהתיר להניח כלים בשריים וחלביים ביורה רותחת, בתנאי שנותנים את הבורית (הסבון) לפני חימום המים. הטעם לכך הוא שהסבון פוגם את טעמי הבשר והחלב עד שאינם ראויים אפילו למאכל כלב, וממילא אין בהם איסור. מאחר שהתברר שבמדיחי כלים חימום המים מתחיל רק לאחר שטבלית הסבון כבר התמוססה במים, ניתן לדמות זאת להיתרו של מרן הבית יוסף.

אולם האשכנזים מחמירים בכך לכתחילה, ויש אף המהדרים לייחד מדיח אחד לבשרי ומדיח אחר לחלבי. ומכל מקום, בדיעבד, גם לדעת האשכנזים, אם הדיחו כלים בשריים וחלביים יחד, הכלים אינם נאסרים.

להצטלם בבית כנסת

שאלה:

האם מותר להיכנס לבית כנסת מפואר כדי לראות את יופיו, והאם מותר להצטלם בו?

תשובה:

יש לנהוג בבית הכנסת בכבוד, כפי שפסק מרן השולחן ערוך (או"ח סימן קנ"א): "אין נוהגין בהן קלות ראש, כגון שחוק והתול ושיחה בטלה, ואין אוכלין ושותין בהם, ולא נכנסים בהם בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים".

לכן נראה שאם אדם נכנס כדי להתרשם מיופיו של בית הכנסת, הדבר מותר, ואדרבה, יש בכך משום כבוד למקום. עם זאת, נכון שישב מעט ויאמר דבר תורה או כמה פסוקים, כדי שלא ייראה שכל כניסתו הייתה לצורך תיירות בלבד. כך מצאנו שאסרו להיכנס לבית הכנסת רק כדי להינצל מן הגשם, משום שאין זו כניסה הראויה לכבודו של המקום.

לעומת זאת, כאשר מטרת הכניסה היא להצטלם על רקע בית הכנסת, יש לחשוש שיש בכך משום ביזיון לבית הכנסת, ולכן יש להימנע מכך.

חידה

טומטום אינו יכול לזמן עם גברים, שמא הוא אישה, ואינו יכול לזמן עם נשים, שמא הוא איש. כיצד ייתכן מקרה שבו דווקא הוא היחיד שיכול לזמן?

פתרון

כאשר אכלו יחד שני גברים, שתי נשים וטומטום. במקרה זה הטומטום הוא היחיד שיכול לזמן, ממה נפשך.

חידה

באיזה מקרה אדם חייב להניח תפילין בשבת?

פתרון (וחידה נוספת) בשבוע הבא

פינה זו מיועדת לפלפול ולהנאה בלבד. הדברים המובאים כאן אינם הלכה למעשה, וכל שאלה מעשית יש להפנות למורה הוראה.

לתגובות:
alon@achvat.co.il

בזכות השגרירים שלנו
40,000 קוראים נהנים מדי שבוע
מתוכן אקטואלי תורני מרתק
לכל המשפחה

רוצים לחלק בבית הכנסת
או בחנות שלכם מידי שבוע?
צרו איתנו קשר: alon@achvat.co.il

אלון
עלון שבועי לאקטואליה תורנית

הרב אריה מאיר
מרצה ליהדות ומייסד בית המדרש 'באור השם'

מאמר מיוחד לשלושת השבועות

האיבר החסר ביהדות שלנו

כיסופי הגאולה אינם רק זיכרון היסטורי, אלא ביטוי לתפיסת יהדות המבקשת חיים שלמים וגילוי שכינה בעולם

קינות בתשעה באב. על פי יצירה של הצייר היהודי-פולני מאוריצי טרמבצ'י (1861–1941) שנספה בשואה

רבים שואלים על מה מתאבלים בימים אלו. אני חושב שעצם השאלה מעידה על תנועת נפש חסרה. הגעגוע האדיר של גדולי עמנו בכל דור ודור, השירים הנשגבים על הארץ, תיקוני החצות של המקובלים, דברי הזוהר והתיקונים על הציפור הנודדת מקינה ועל הכמיהה לשיבת השכינה לציון - אינם עניין של "תירוץ" כזה או אחר, אלא ביטוי לתנועת נפש כבירה. אם איננו מוצאים אותה בתוכנו, אות הוא שאותה תנועה חסרה לנו. חסר איבר מרכזי ביהדות שלנו, המעורר את הגעגועים, הכמיהה והכיסופים.

מהו האיבר החסר?

הרמח"ל, באחת מאגרותיו, מדבר על שני סוגים של עבודת ה' וקשר עם הקב"ה, שאותם הוא מכנה "עבודת הקב"ה" ו"עבודת השכינה".

את עבודת הקב"ה הוא מתאר כעבודת ה' הרגילה - עסק התורה והמצוות. הוא מדמה יחס זה לעצמות הגוף, המעמידות את הגוף אך אין בהן בשר חי. עבודה זו היא יציבה וקבועה יותר, והיא מבטאת את ממד הנצחיות של עם ישראל ואת השייכות המוחלטת שלנו לקב"ה.

לעומת זאת, "אהבת השכינה" היא, בלשונו, "היקר אצל ה' מכל העבודה". זוהי האכפתיות לגורלה של כנסת ישראל. מצבו של עם ישראל בעולם הזה משתנה, כמו בשר הגוף: כאשר אין בריאות ומזון, הבשר מידלדל. כך גם יש תקופות שבהן עם ישראל חסר מקום בעולם, חסר חן, שרוי בחורבן ובגלות, עד שכיום - אומר הרמח"ל - "הננו רק עצמות בלבד". כלומר, עם התארכות הגלות הגיע עם ישראל למצב שבו אין לו הופעה חיה ושלמה בעולם.

אמנם יש קהילות, בתי כנסת, תורה ומצוות, אבל באמת אין חיים. וכשאין חיים בעם ישראל, מה חסר? לכאורה, אם עם ישראל שומר תורה ומצוות, מה עוד דרוש? הרי זה מעין עולם הבא. אבל לקב"ה חסר וכואב, משום שאי אפשר להגשים את שליחותו של עם ישראל אלא כאשר יש לו ממשות והופעה מלאה בעולם.

הקב"ה לא ברא את העולם רק בשביל העולם הבא או בשביל השכר. הוא חפץ שנחיה "לטוב לנו כל הימים", שנישא את שליחותנו ונצליח להגשים מתוכה חיים מלאים. רק אז החיים עצמם יהיו קדושים.

כשאין אהבת השכינה, לא רק כיסופי הגאולה נשכחים. בעבודת הקב"ה לבדה אין, לכאורה, צורך מהותי בגאולה, מלבד הנוחות שתאפשר לנו לקיים תורה ומצוות. מכאן נוצר משבר בתוך היהדות עצמה: נתק בין עבודת ה' לבין החיים. יש את החיים הגשמיים, ויש את החלק שאנו "נותנים" לקב"ה, והצדיק הוא מי שמצליח לוותר יותר על החיים כדי לתת יותר לקב"ה. כאשר זו התפיסה, הגאולה כבר אינה חסרה באמת; די לנו בפינה שקטה שבה נוכל לקיים את המצוות.

זו מחשבה רווחת, אבל היא שגויה מיסודה. הקב"ה רוצה שנממש את החיים ונקדש אותם. "נתאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים". הוא מורה לנו את דרך החיים, שבה הטוב מתגלה בתוך החיים עצמם. כאשר אנו מגשימים את הערכים שהוא מצווה אותנו וחיים מתוכם חיים מלאים, חיינו נעשים מחוברים למקור החיים, אל ה'. זהו הנקרא "ייחוד שמים וארץ".

המחשבה שהקב"ה רוצה שנעשה רק את מה שכתוב בתורה בתחום המצומצם שניתן לנו, ותו לא, אינה עולה בקנה אחד עם רוח התורה והנביאים. הקב"ה רוצה עם חי, החי חיים מלאים לאור התורה. כל עוד עמנו נמצא במצב חסר, ללא מלוא הופעתו וחיוניותו, גם גילוי כבוד שמים חסר. וכאשר נחיה את התורה מתוך המבט הזה, יתעוררו בנו מאליהם גם כיסופי הגאולה.

הרב יהושע פפר
ראש מכון 'עיון', דיין ורב קהילה

להיכנס אל הארץ

המסע במדבר מלמד שמעברים גדולים אינם מתרחשים בן לילה, אלא דורשים זמן, בשלות ואחריות

ספר במדבר מספר סיפור טראגי. הוא מתאר את קיצו של דור שלם: דור יוצאי מצרים, שחווה את נפלאות ה', שקיבל תורה, ושזכה להנהגתו של משה רבנו. 'דור הדעה' לא הצליח להגיע לייעודו, ונגזר עליו למות במדבר.

לעיתים, קריאה בספר במדבר מעלה בלבנו תדהמה. בחטא המרגלים, החטא הגדול של הספר, איבד העם - עם שיצא ממצרים - את האמון בקב"ה באופן מוחלט, עד לכדי טענה כי "בְּשִׂנְאַת ה' אֹתָנוּ הוֹצִיאָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לָתֵת אֹתָנוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי לְהַשְׁמִידֵנוּ". העם רואה את הארץ בולעת את קורח ואת בעלי המחתות נשרפים באש, ולמחרת הוא פונה אל משה ואהרן וזועק: "אתם המיתם את עם ה'!".

כיצד הגיע לכאן העם היהודי, אחרי כל מה שעבר וראה? ומה המסר עבורנו?

אבקש להציע שאחד המסרים הבסיסיים הוא **ממד הזמן**.

במישור האידיאלי, העם היה צריך לצאת ממצרים, לקבל תורה, ולהמשיך היישר אל הארץ המובטחת. התורה כוללת, בתור התוכנית המקורית, את אותו האידיאל הטהור. אך בפועל, בשטח האנושי, תמורות מן הסוג הזה דורשות זמן. אומה שהייתה משועבדת במצרים, ושעולמה עוצב בצל הכוח והמיתולוגיה המצרית, אינה יכולה ללמוד בן לילה את שפתו של א־ל אחד: שפה של קשר, אמון, אחריות, ואורח חיים המעוצב על ידי טוב אלוקי.

לשם כך אין די במופתים.

"אַרְבָּעִים שָׁנָה אָקוּט בְּדוֹר וָאֹמַר עַם תֹּעֵי לֵבָב הֵם וְהֵם לֹא יָדְעוּ דְרָכָי". נדרשו ארבעים שנה כדי שישראל ילמדו את דרכי ה'.

ואכן, חז"ל למדו מן היחס שבין משה רבנו לבין העם, שאין אדם עומד על דעת רבו עד לאחר ארבעים שנה. זה לוקח זמן.

אותו רעיון מופיע גם לקראת הכניסה לארץ. משה אומר לעם: "וְלֹא נָתַן ה' לָכֶם לֵב לָדַעַת וְעֵינַיִם לִרְאוֹת וְאָזְנַיִם לִשְׁמֹעַ עַד הַיּוֹם הַזֶּה". רק אחרי ארבעים שנה, העם מסוגל להפנים את היסודות של חיי תורה.

וזו, אולי, התשובה לשאלת הציבור החרדי שמדינת ישראל - על חלקיה השונים, כולל אותנו - ממשיכה להתמודד עמה. כמו בני ישראל במדבר, המעבר מן הגלות לעצמאות, מן הקהילה אל האומה, מד' אמות של הלכה אל יישום מחודש של תורה במרחב של מדינה, הוא שינוי אדיר שאינו יכול להתרחש בן לילה.

בדומה למדבר, דור שלם נספה בשואה. עבור שארית הפליטה שהגיעה ארצה, שותפות בריבונות יהודית הייתה בלתי אפשרית. המעבר דרש זמן. החברה החרדית הייתה זקוקה ל"ארבעים שנה" שלה לפני שתוכל "להיכנס אל הארץ".

הזמן הזה הוא עכשיו. המציאות הישראלית שאחרי ה־7.10, גודלה ועוצמתה של החברה החרדית, האתגרים העצומים שאיתם עליה להתמודד והתהליך הטבעי של חיים בארץ ישראל במשך שמונה עשורים, מושכים אותנו אל תוך סיפורה של ישראל. השאלה כבר איננה **אם** הדבר יקרה, אלא **כיצד**.

תפקידנו הוא לדאוג, ככל שהדבר בידינו, שהכניסה הזו אל ישראל - אפשר לכנות אותה "כניסה לארציות" - תביא עמה רוממות, אחריות עמוקה, וגדלות של תורה - בדרך של כניסתנו הראשונה לארץ, לאחר ארבעים שנה.

זאבי פרי
תלמיד ישיבת ההסדר החרדית 'משמר התורה'

דרכי שלום

מה אנחנו לומדים מפרשת הפרת נדרים על גדולת השלום

בפרשת הפרת נדרים נאמר: "וידבר משה אל ראשי המטות". לכאורה יש לשאול: מדוע נאמרה פרשה זו דווקא לראשי המטות ולא לכל בני ישראל? הרי דיני הפרת נדרים אינם עוסקים במנהיגי העם דווקא, אלא בבעל ואשתו ובאב ובתו. ועוד יש להבין: מדוע נתנה התורה לבעל ולאב את הכוח להפר את נדרי האישה והבת?

כדי ליישב שאלות אלו יש להתבונן בפסוק החותם את פרשת הפרת הנדרים: "אלה החוקים אשר צוה ה' את משה בין איש לאשתו בין אב לבתו בנעוריה בית אביה" (במדבר ל, יז). התורה מדגישה כאן את היחסים "בין איש לאשתו" ו"בין אב לבתו", ללמד שהעיקר אינו רק הנדר עצמו, אלא שמירת הקרבה והשלום שבין בני המשפחה. לעיתים נדר עלול ליצור ריחוק ומתח בין הקרובים, ולכן התורה העניקה אפשרות למנוע מצב כזה.

חז"ל אף לימדו לגבי נדרים שיש בהם משום פגיעה ביחסים שבין אדם לחברו, עד שניתן לומר לנודר שהוא עובר על מצוות "ואהבת לרעך כמוך". מכאן אנו מבינים כמה חשיבות התורה מייחסת לשלמות הקשר בין איש לאשתו ובין אב לבתו, ולכן דואגת שלא יעמוד ביניהם דבר המפריד.

אמנם אחת המידות היסודיות בתורה היא לעמוד בדיבורו של אדם, אך כאשר הדבר נוגע לשלום הבית, התורה עצמה קבעה שהבעל יוכל להפר את נדר אשתו, ואף נאמר: "וה' יסלח לה". כך גם מצאנו בפרשת סוטה, שהתורה התירה למחוק את שם ה' כדי להשכין שלום בין איש לאשתו. וכדברי הגמרא במסכת סוכה (נג:) אם למען שלום בית התירה התורה למחוק את שם ה', קל וחומר שיש לעשות כל מאמץ להרבות שלום בעולם.

ייתכן שזהו גם הטעם לכך שמשה אמר פרשה זו דווקא לראשי המטות. מנהיגי הציבור אינם מופקדים רק על אכיפת הדין, אלא גם על יצירת חברה שיש בה שלום, אחדות ויחסים תקינים. השלום שמתחיל בתוך הבית הוא היסוד שעליו נבנה שלום הציבור כולו.

אִישׁ עַל הָעֵדָה

העלייה לקברי צדיקים
פרק חמישי ואחרון בסדרה

שאלה: מה פשר עניין ה'הילולא' והעלייה על קברי צדיקים? איך לומדים ומתרוממים על קברו של הצדיק, כשהוא כבר בגנזי מרומים?

את שורש העניין מצאנו בחז"ל, (סוטה לד:) בפסוק "ויעלו בנגב ויבא עד חברון" (במדבר יג־כב) **"מלמד שנשתטח כלב על קברי אבות ואמר להן, אבותי, בקשו עלי רחמים שאנצל מעצת מרגלים".** וכן אמרו חז"ל (בראשית רבה פב) שיעקב אבינו קבר את רחל על אם הדרך "שתהא לעזרה לבניה כשיגלה אותם נבוזראדן והיו עוברים דרך שם, יצאת רחל על קברה ומבקשת עליהם רחמים". וכן בתענית (טז. ללשון אחת) "יוצאים לבית הקברות... כדי שיבקשו עלינו מתים רחמים", (עיין בשולחן ערוך או"ח תקפ"א סי"ד, ובנושאי־כלים שם: 'אל ישים מגמתו נגד המתים, אך יבקש מאת השם יתברך רחמים בזכות הצדיקים"). נשמע שהתפילה על קברי הצדיקים פועלת כמו בחייהם, מה ההסבר לכך?

רבינו ניסים, מגדולי הראשונים, מבאר שקדושת הצדיק נשארת בקברו (דרשות הר"ן ח', וכך בעיקרים ד' פל"ה):

> **"מקומות קברותיהם (של החכמים והחסידים) ראוי להמצא השפע שם, כי עצמותיהם אשר כבר היו כלים לחול עליהם השפע האלוקי, עדיין ישאר בהן מן המעלה והכבוד. ומפני זה אמרו רז"ל שראוי להשתטח על קברי הצדיקים ולהתפלל שם, כי התפילה במקום ההוא רצויה יותר, להמצא שם גופות אשר חל עליהם כבר השפע האלוקי".**

'הרצון שיש ליסע'

הצדיק לא נועד רק לבקשת בקשות, אלא לעורר את נשמות ישראל לעבודת ה'. קדושת הצדיק שנשארת על קברו מעוררת את תלמידיו הבאים ומבקשים להתדבק בדרכיו, לעבודת ה' כאשר היתה באמנה איתו בעודו בחיים. בקונטרס ההשתטחות לאדמו"ר האמצעי מליובאוויטש, כותב דברים נפלאים ובהם מתבאר כלל עניין הנסיעה לצדיקים, ומדוע לא די ללמוד מדבריהם:

> **"הנה בודאי כשיבוא אל מקום קדושת מנוחת הצדיק, ומצייר לפניו דמות פניו הקדוש והטהור, תפול עליו אימתה ופחד... שלזה צריך גם בעודו בחיים חיותו לקבל פני הרב, ולשמוע מפיו דוקא דא"ח, שאינו דומה שמיעה מרחוק לראיית פניו, כי הארת פניו גדולה יותר מקבלת דברים, ושניהם כאחד טובים, וגורמים תוקף ועוז התקשרות האהבה רבה בתשוקה נפלאה. שזהו שאמרז"ל 'חייב אדם להקביל פני רבו ברגל', שהיא הנותנת כח ועוז אחרי התפרדותו מעמו בעבודת ה'. וזהו אמיתית טעם הנוסעים תמיד לשמוע דא"ח מפי רבם דוקא, אע"פ שכבר שמעו וראו בכתובים.**
>
> **והנה מובן כאשר שבק חיים לכל חי, במשך זמן רב וטרדת הפנאי בלחץ ודוחק הפרנסה, יכול לכבות אור תורתו ועבודתו לגמרי מן התלמידים, לכן מן ההכרח לנסוע אל מקום מנוחתו, כי בודאי עדיין נשאר שם איזה רשימו. והוא ענין הרצון שיש לאדם ליסע אל מקום מנוחת הצדיק כדי לעורר את האהבה, כי אם הי' נפסק ח"ו לגמרי לא הי' לו גם רצון לזה כלל".**

א גוטען שבת
ישראל
לשאלות והארות:
sruly.kush@gmail.com

אוהל 'האדמו"ר האמצעי' מחב"ד בניעזין, שבו נקבר רבי ישראל יצחק שניאורסון זצ"ל. צילום בשימוש הוגן באדיבות אתר jewua.org להיסטוריה של הקהילות היהודיות באוקראינה

דמעות על האוהל בניעזין

מעשה בסוחר ירא שמים מהעיר וילקומיר שבליטא, שנסע לרגל עסקיו לעיר ניעזין שברוסיה (כיום באוקראינה). ביקש ממנו ידידו החסיד רבי יעקב קיידאנר ז"ל (בעל ספר "מצרף העבודה"), "בהיותך בניעזין, אנא הכנס להשתטח על קברו של הצדיק הגנוז שם - האדמו"ר האמצעי מליובאוויטש רבי דובער, בנו של בעל התניא". הוא הבטיחו לעשות כן ויצא לדרכו.

נסיעתו נמשכה למעלה מחצי שנה. עסקיו כשלו והוא נותר בעל חוב. בעודו בדרך, נפלה עליו מועקה, ופחד נורא קינן בליבו שמא קרה אסון לאשתו. הוא לא ידע זאת, אך באותם ימים ממש, חלתה אשתו בווילקומיר במחלה אנושה. מצבה הידרדר, היא איבדה את הכרתה והרופאים התייאשו מחייה. אך בבוקר פתאום הוקל לה מעט, היא החלה לחזור לעצמה, עד שכעבור חודש הבריאה לחלוטין, לתמיהת הרופאים.

הסוחר בדרכו, עבר בניעזין, ושם נזכר בהבטחתו. הוא טבל במקווה ופנה אל אוהל הצדיק. מיד עם כניסתו נפל עליו פחד, גופו החל לרעוד מקור על אף שהיה לבוש בבגדים חמים, הוא רצה לנוס על נפשו, אולם, התעשת ואמר לעצמו: "וכי הצדיק ירע לי?", מתוך שברון לב, פרץ בבכי תמרורים, קרא פרקי תהילים, והניח על הציון שני "פדיונות" - אחד עבורו ואחד עבור אשתו. לאחר שסיים את תפילתו, חש בתחושת ביטחון בה' שיעמוד לו בעת צרתו. הפחד פג ממנו, ואת מקומו תפסה תחושה של שמחה עילאית, רוגע רוחני מילא את נפשו, עד שהוא התקשה להיפרד מאוהל הצדיק.

כאשר חזר לביתו, סיפרו לו בני ביתו את כל סיפור המחלה וההבראה הפתאומית. הוא שאל את בני ביתו מתי החל השיפור במצבה. והתברר שהיה זה בדיוק ביום ובשעה שבהם התפלל בדמעות באוהל הצדיק! עוד בטרם פשט את בגדי המסע, רץ לביתו של רבי יעקב לספר את נס ההצלה. באומרו: "אם הצדיקים פועלים ישועות כאלה לאחר הסתלקותם, קל וחומר בחייהם!". השיב לו רבי יעקב: אדרבה "גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם" (חולין ז:).

(עפ"י סיפורי חסידים - הרב ש"י זוין)

לנקות את החלון

המשפיע הרב אורי בלוי

בדיחה עתיקה במיוחד מספרת על אם יהודייה שהביטה בחבלי הכביסה של שכנתה שנראו מבעד לחלון הסמוך במבט שכולו בוז: "ראו כמה עצלנית זאת, כמה מלוכלכת הכביסה שלה". בעלה של המקטרגת שעמד מן הצד, הבליח חיוך, שתק, פנה הצידה, לקח מטלית וניקה את הזגוגית.

לפתע גילתה האישה שהכביסה של השכנה דווקא נקייה מאוד. הסתבר שהבעיה לא הייתה בכביסה, אלא בחלון שממנו הביטה.

בימים אלו, כאשר אנו עוסקים בתקווה הגדולה לגאולה, אנחנו מנסים לצייר בעצמנו מהי הגאולה שאנו מחכים לה. קל להיתפס לתיאורים מרשימים של שינויים היסטוריים, ניסים מהפכניים וגילויים גדולים שישנו את העולם מקצה לקצה. ואכן, רבים ממקורותינו מתארים כך את ימות הגאולה, העולם ישתנה לגמרי. אולם הבעש"ט מצביע על ממד עמוק ופנימי יותר של הגאולה, הקודם לאותם שינויים. ממד שהפך לאחד מיסודות החסידות.

כך למשל מצטט תלמידו הגדול ומעתיק שמועותיו הנודע, בעל ה"תולדות יעקב יוסף":

"קרבה אל נפשי גאלה" - קודם שיתפלל אדם על הגאולה הכללית, צריך להתפלל על הגאולה הפרטית של נפשו.

לפי תפיסה זו, הגאולה אינה רק אירוע לאומי או היסטורי; אלא היא מתחילה בתוך האדם עצמו. גאולה זוהי תנועה פנימית של השתחררות ממבט מצומצם, מכעס, מייאוש ומראיית החסר, אל מבט רחב יותר, שמח יותר ומלא אמונה, מבט שמתעלה על המציאות ויודע לראות מעבר. מבט של גאולה.

הבעש"ט מלמד שהדרך לגאולה השלמה עוברת דרך הנפש. כאשר אדם מזכך את מבטו, מתקן את נקודת ההסתכלות שלו ולומד לראות את הטוב, את התמונה הכוללת, מעבר לאופק, אז הוא חווה מעין גאולה אישית כבר בהווה.

חסידים נהגו לומר שישנם צדיקים שכבר קירבו את נפשם אל הגאולה. הם רואים את אותה מציאות שכולנו רואים, אך מתוך חלון נקי יותר. משום כך עולמם נראה להם מואר, שמח ומרומם יותר. הם טועמים מאור הגאולה.

אולי זהו אחד הלקחים העמוקים של ימי בין המצרים: לצד הציפייה לגאולה הכללית, מוטלת על כל אחד מאיתנו המשימה לקרב גם את גאולת נפשו, ולנקות מעט את החלון שדרכו הוא מביט על העולם.

לגאול את הנפש

כהכנה לימי בין המצרים, לרגל הילולת האור החיים הקדוש, וימי הגאולה של הרבי הריי"צ מליובאוויטש ממאסרו על הפצת היהדות ברוסיה, התקיימה בבית הכנסת של קהילת ברדיטשוב ברח' רב זביד - רמה ד' בית שמש, על ידי מרכז 'אדרבא', עם בית חב"ד רמה ד'1, התוועדות שמחה ומופע ייחודי של ר' עדי גביסון - מוזיקאי ויוצר משפיע ומפיק 'ביט על הפרשה'.

ר' עדי רומם את הקהל שעות ארוכות בניגוני רגש וריקודי שמחה סוחפים. בתוך הניגונים שילב דברי תוכן מרוממים, כשהוא שוזר באמנות נפלאה בסיפורת וניגון את סיפורו האישי, של חזרתו בתשובה, בדרך לא דרך, אי שם רחוק מהבית. המסר שעבר הוא: אין שלב בחיים שבו אי אפשר להמשיך קדימה, למרות הקושי והייאוש שאוחז אותנו במצבים לא פשוטים בחיים, תמיד יש לנו את הכוחות להתקדם ולחגוג את הגאולה האישית שלנו. גוט שאבעס!

"קהילות זה מה שהחזיק את עם ישראל במשך אלפיים שנה"

הגר"ד ליינר
ירחי כלה תשפ"ז

צרפו את הקהילה שלכם
לתנועת 'אחוות תורה'
ותהנו ממעטפת תומכת מקיפה

הקמה ופיתוח שיעורי תורה ותוכניות לימוד

הכשרות מקצועיות לקבוצות ידע לבינוי וצמיחה

מעטפת פעילות לגברים, נשים, ילדים ונוער

להצטרפות סרקו את הברקוד
ההצטרפות מותנית בריאיון קבלה

אחוות תורה
תורת חיים הלכה למעשה

הכל על השולחן

ישראל שילה

סמנכ"ל חינוך ותודעה

עמוד הבית

של אחוות תורה

קובעים עיתים למשפחה

פרשת השבוע מלאה בערכים שמובילים אותנו בכל היבטי החיים. מדור זה מיועד לפעילות משפחתית אינטראקטיבית סביב שולחן השבת. עקבו אחר תחנות הפעילות ופעלו בהתאם.
לתגובות: is@achvat.co.il

לתת הזדמנות שנייה

פרשות מטות ומסעי מציגות את יסודות החברה הישראלית באמצעות מנגנונים המשלבים אחריות אישית עם אפשרות לתיקון, כדי לאפשר חיים אנושיים יציבים גם לנוכח טעויות וכישלונות

1. שאלה לדיון

דמיינו שאתם משתמשים במערכת הפעלה של מחשב או באפליקציה קריטית לניהול העבודה שלכם, שבה הוסר לחלוטין כפתור ביטול הפעולה האחרונה. כל לחיצה, כל שגיאת הקלדה, כל מחיקת קובץ או שליחת אימייל היא סופית, מוחלטת ובלתי הפיכה באופן מיידי. איך הייתם מתפקדים בסביבה כזו, האם הפחד לטעות היה הופך אתכם למדויקים יותר, או שהוא היה משתק אתכם לחלוטין ומונע מכם ליזום ולפעול?

2. החיים בפרשה

המעבר מהמדבר לארץ ישראל אינו רק מעבר גאוגרפי, אלא תודעתי ומבני. במדבר, המציאות נוהלה באופן ניסי ומוגן. בארץ, העם ייאלץ לנהל מערכת אנושית, כלכלית ומשפטית חומרית. כדי שהחברה הזו לא תתפרק ברגע המשבר הראשון שלה, התורה מציגה בפרשות הללו שלושה מנגנונים מבניים יוצאי דופן, המהווים את התשתית והתמצית ליצירת חברה בריאה.

1. מנגנון התרת הנדרים: "אִישׁ כִּי יִדֹּר נֶדֶר לַה'... לֹא יַחֵל דְּבָרוֹ, כְּכָל הַיֹּצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה". התורה מעניקה למילה המדוברת תוקף קדוש, כמעט חוק טבע. אולם, מיד לאחר מכן, התורה מפרטת את המנגנונים להפרת הנדרים על ידי האב או הבעל, וחז"ל פיתחו מכאן את המושג של "התרת נדרים" על ידי חכם או בית דין.

למה המנגנון הזה נחוץ? כי התורה מכירה בפסיכולוגיה האנושית. אדם יכול לידור נדר מתוך סערת רגשות, לחץ רגעי או טעות מוחלטת בהערכת המציאות. לו המילה הייתה כלא סגור ללא מפתח, האדם היה הופך לקורבן של פזיזותו, והמערכת כולה הייתה הופכת לנוקשה ומדכאת. מנגנון ההתרה בא ואומר: המילה שלך יקרה וחייבת להישמר מפני הפקרות, אך היכולת שלך לעצור, להבין ששגית, ולמצוא נתיב חוקי ומסודר לחזור בך - יקרה עוד יותר.

2. ערי המקלט: בפרשת מסעי אנחנו פוגשים את ערי המקלט. אדם שהרג את רעהו בטעות, ללא כוונת מכוון: "וַאֲשֶׁר לֹא צָדָה, וְהָאֱ־לֹהִים אִנָּה לְיָדוֹ". המציאות הקרה טראגית כי מישהו כאן נרצח, והדחף החברתי האוטומטי (גואל הדם) מבקש נקמה אקטיבית ומיידית. עיר המקלט היא מנגנון גאוני של השהייה ועיבוד. היא אינה מעניקה חסינות מפני אחריות - הרוצח בשוגג חייב לגלות לשם, לעזוב את ביתו ולשלם מחיר כבד - אך היא מונעת מהטעות להפוך לזהות המוחלטת שלו. היא מגינה עליו מפני הפקרות ואלימות חברתית, ומעניקה לו מרחב מוגן שבו הוא יכול לעבד את האשמה, להבין כיצד התגלגלה לידיו חובה שכזו, ולצמוח מתוך השבר. זהו מנגנון המבחין באופן חד בין פושע שיש להוקיע לבין אדם שחווה טרגדיה ויש לאפשר לו מסלול של שיקום ותיקון בתוך הקולקטיב.

3. בני גד ובני ראובן: האירוע השלישי מפגיש אותנו עם בני גד ובני ראובן, המבקשים להישאר בעבר הירדן המזרחי בגלל ריבוי מקניהם. משה רבנו מזהה כאן מיד את האיום האולטימטיבי: שחזור חטא המרגלים, אגואיזם, חוסר סולידריות חברתית ופירוק המבט הקולקטיבי ("הַאַחֵיכֶם יָבֹאוּ לַמִּלְחָמָה וְאַתֶּם תֵּשְׁבוּ פֹּה?"). החשד והחשש מפני

הפעלה משפחתית סביב שולחן השבת

פרשת מטות מסעי

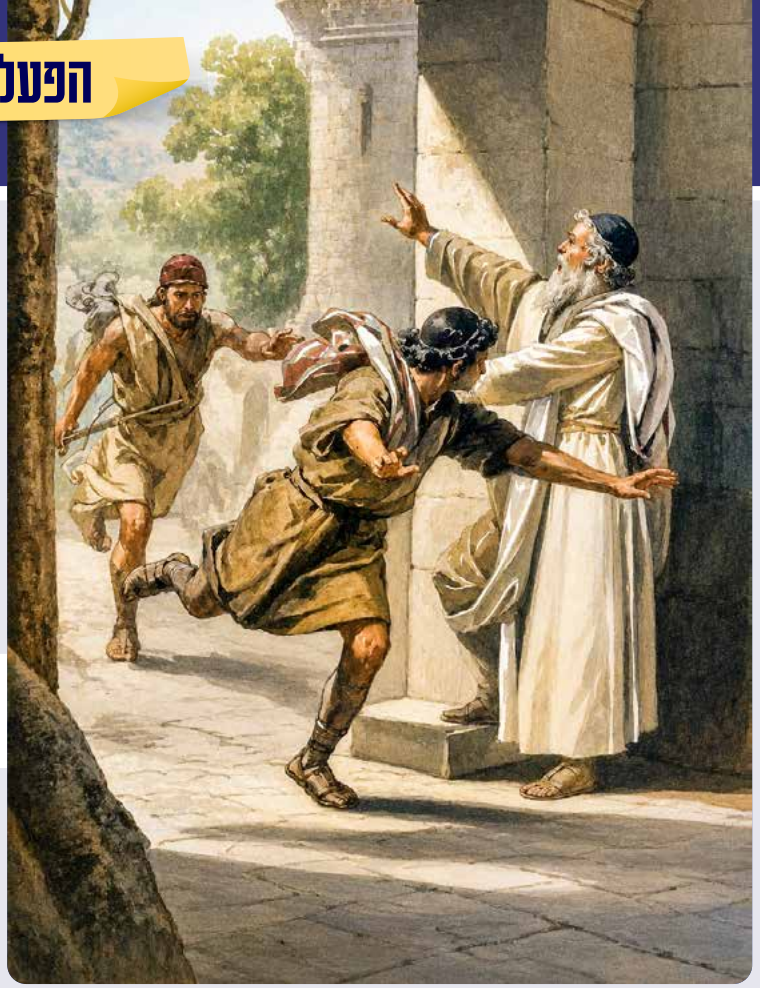

עיר מקלט. על פי יצירה שהופיעה
בספרו של צ'רלס פוסטר
'תמונות מהתנ"ך' (ראו פסיפס גיליון 76)

קריסה חברתית עומדים באוויר.

הדרך הנכונה להתמודד עם זה אינה לנסות לשכנע ולהגיד ש'יהיה בסדר', כי אכן היו טעויות לאורך הדרך שגרמו לאמון להישחק ולא לחשוב שיהיה בסדר. ולכן, תשובת השבטים מתייחסת לטעויות שנעשו ומנסה לבנות מנגנונים משמרים שיחזירו את תחושת הביטחון: "אֲנַחְנוּ נֶחֱלֵץ חֻשִׁים לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל... לֹא נָשׁוּב אֶל בָּתֵּינוּ עַד הִתְנַחֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ נַחֲלָתוֹ". הם מייצרים פרוטוקול של ערבויות ברורות, הגדרת משימה קיצונית (להיות החלוצים בראש המחנה) וסנקציות במקרה של הפרה. האמון אינו נבנה מחדש באמצעות הבטחות קוסמטיות בעל פה שלא לוקחות בחשבון שטעויות נעשו ויכולות להישנות ושאם לא נדאג למנגנון שישמר את האמון, הן יקרו שוב ושוב.

3. לאן ניקח את זה מכאן?

אנחנו נוטים לעיתים קרובות לבלבל בין "אחריות" לבין "ענישה ונוקשות". אנחנו בונים מערכות חוקים, וכשמישהו מהקרובים אלינו טועה או שובר את הכלים, התגובה האוטומטית שלנו היא לעיתים קרובות מחיקה, כעס, או יצירת תחושת נידוי.

התובנה של מטות־מסעי היא שאנושיות מתוקנת נמדדת ביכולת שלנו לתכנן את "ערי המקלט" של חיינו עוד לפני שהמשבר קורה. אנחנו צריכים לשאול את עצמנו: האם יש אצלנו מרחב שבו אדם ששגה או נכשלו תוכניותיו יכול לבוא ולומר "טעיתי, הנדר שלי היה פזיז" מבלי שיאבד את מקומו בקבוצה?

האם אנחנו מאפשרים מנגנון של תיקון אקטיבי (כמו בני גד וראובן) שבו ניתן לשחזר אמון שנפגע באמצעות מעשים קונקרטיים, או שאנחנו משאירים את האדם תחת תווית נצחית של "חשוד"?

כשאנחנו משלבים בין חוקים ברורים לבין מנגנוני תיקון נגישים, אנחנו מונעים הפקרות, אך בו זמנית מעניקים לאנשים את הביטחון הפסיכולוגי לפעול, ליזום ולהישאר חלק בלתי נפרד מהחברה גם אחרי הטעות.

4. פעילות מסביב לשולחן

הניחו בקבוק שתייה משני צידי השולחן. צד אחד מסמל 'צדק' והצד השני מסמל 'רחמים'. כל משתתף בשולחן מחזיק מזלג איתו הוא יצביע. כעת, מנחה השולחן מעלה סיטואציות מחיי היומיום שבהן נעשתה טעות כלשהי. חברי השולחן יניחו את המזלג ברצף שבין ה'צדק' הבלתי מתפשר ללא הסלחנות, לבין ה'רחמים' האולטימטיביים שמעניקים חנינה מלאה ללא אפשרות ללמוד מהטעות.

תובנה: החוק קובע את הגבולות של הבית, אבל המנגנונים של התיקון הם אלו שמאפשרים לאנשים להמשיך ולחיות בתוכו. הדף הנקי אינו תוצאה של חוסר טעויות, אלא של האומץ לעבור דרך עיר המקלט של האחריות.

5. המשימה השבועית

במהלך השבוע הקרוב, ברגע שבו תזהו עובד, קולגה או בן משפחה ששגגה או טעות חריפה בהערכת המציאות התגלגלה לידו, אל תגיבו מהבטן ואל תסמנו אותו כמקולקל. שבו איתו בצורה עניינית, ועזרו לו לשרטט את "חוזה החלוצים" שלו: הגדירו יחד את המחיר הנדרש לתיקון, ובעיקר - קבעו נקודת זמן ברורה ומעשים קונקרטיים שבסיומם האמון חוזר למקומו והנושא נסגר ונשאר מאחור.

תנועות ופולמוסים | חסידי אשכנז | פרק ב

רצון הבורא

חסידי אשכנז ראו בהלכה את יסוד עבודת ה', אך האמינו שהאדם נדרש לחפש גם את רצון הבורא שמעבר למה שנכתב במפורש

אדם בא אל רבי יהודה החסיד ושואל: מה עליי לעשות? והרב משיב לו את דבר ההלכה. אך אם השואל ילך משם בלב שלם, בהרגשה שמילא את חובתו, יחמיץ את עיקר תורתו של הרב. שכן בלב תורת חסידי אשכנז עומדת טענה אחת, פשוטה במילותיה ועמוקה עד אין חקר במשמעותה: התורה הכתובה, על כל תרי"ג מצוותיה ועל ים ההלכות שנמסר בעל פה, אינה ממצה את כל מה שה' רוצה מהאדם. יש רובד נוסף, רחב ועמוק, של "רצון הבורא". אמות מידה של מחשבה ושל מעשה שהקב"ה תובע, ושעובד ה' האמיתי מבקש לקיים, אף שאינן כתובות במפורש בשום מקום.

"רצון הבורא", בלשונם, הוא המושג המרכזי. ובספר חסידים, היצירה שבה התגבשה תורתם, נאמר הדבר במפורש. על הפסוק באיוב "ש־די לא מצאנוהו שגיא כח", דורש בעל הספר: לא מצאנו את התורה שֶׁגיאת כוח, כלומר לא מצאנו אותה ממצה את הכול, לא דברה כנגד רצון הבורא ולא כפי הצורך לאדם.

התורה הכתובה, אומר רבי יהודה החסיד, לא נכתבה כדי לבטא את מלוא רצון הבורא, ואף לא כדי לענות על כל צורכי האדם. היא נתנה את היסוד, את המסגרת, את הקו האדום של המותר והאסור. אך מי שמבקש לעשות באמת את רצון בוראו צריך ללכת מעבר לה, ולחפש את הרצון הנסתר שלא בא לידי ביטוי בכתוב.

כדי שלא ייראה הדבר כהמצאה, מבסס רבי יהודה החסיד את עקרונו על התורה עצמה. הוא מביא את הפרשה שבה חזרו לוחמי ישראל ממלחמת מדין, ומשה רבנו קצף עליהם: "החייתם כל נקבה?". מדוע, שואל בעל ספר חסידים, לא ענו לו הקצינים "הרי לא ציווית אותנו להרגן"? אלא שמשה ידע שהם חכמים ונבונים די הצורך להבין מדעתם מה נדרש מהם, גם בלי ציווי מפורש. ומכאן הלימוד הגדול: אדם שהיה בכוחו להבין את הנדרש, אף שלא נצטווה עליו במפורש, נענש על שלא השכיל לעמוד על כך בכוחות עצמו. זו תביעה עצומה. היא אומרת שהאחריות אינה נגמרת היכן שנגמר הציווי. היא נמשכת אל כל מקום שאליו מגיעה הבנתו של האדם.

מתוך העיקרון הזה נולדו עשרות הנהגות, שאותן כינו "דין שמים", דין שאינו כתוב בהלכה אלא נלמד משמים, מסברה, מההיגיון של רצון הבורא. לדוגמה: דין החֵלֶב. ההלכה הפסוקה קובעת שמותר לאדם ליהנות מחֵלֶב של בהמה, אף שאסור באכילה. בא ספר חסידים ואומר: אלמלא חולשתו של האדם, היה הדבר ראוי להיאסר אף בהנאה, ולכן החסיד נמנע ממנו. שימו לב למהלך. ההלכה מתירה, והחסיד מחמיר על עצמו, לא מתוך פקפוק בהלכה אלא מתוך הרגשה שרצון הבורא, במובנו העמוק, נוטה לכאן. כך בעשרות עניינים, גדולים וקטנים, בין אדם למקום ובין אדם לחברו. החסיד חי בעולם שבו ההלכה היא הרצפה, לא התקרה.

לתורת רצון הבורא היה גם פן של מידות, ואולי הוא העיקר. החסיד, כפי שמצטייר בספר חסידים, אינו פורש אל מערה. הוא חי בתוך הקהילה, ומידותיו הן זירת עבודתו. הענווה עומדת בראש, ואחריה היושר, השוויון, והדאגה לזולת. ספר חסידים מלא שבח למי שעוסקים בצורכי ציבור ותוכחה חריפה למי שמכשילים את הרבים, עד שהימנעות מעמידה פומבית נגד עוול נחשבת בעיניו חטא חמור. החסיד נדרש להוכיח את חברו, להשפיע על סביבתו, לתקן את הטעון תיקון, ולא להניח לרוע לעבור בשתיקה. ומידה אחת חוזרת ונשנית: שוויון נפש מול הכבוד והבזיון כאחד. מי שעובד את ה' באמת אינו פועל לשם שכר ואינו נרתע מפני גנאי, אלא עושה את הישר בעיני בוראו בין שמשבחים אותו ובין שמגנים. רבי אלעזר, שריכז את עיקרי הדרך בספרו 'הרוקח', פותח אותו בשער היראה והאהבה, ומעמיד את כל בניין המצוות על היסוד הזה של עבודה פנימית.

לתורה הזאת היה גם פן נסתר, תורת סוד שלמה שכונתה "תורת הכבוד". כאן עסקו חסידי אשכנז בשאלה שהעסיקה את גדולי המחשבה

עמוד מאויר במחזור ורמייזא.
שריד מפואר מהמאה ה-13 מאחד המרכזים החשובים של יהדות אשכנז

לפניהם: כיצד ייתכן שהנביאים ראו את ה' יושב על כיסא, מוקף מלאכים, בשעה שאנו יודעים שאין לו דמות הגוף ואינו גוף? רב סעדיה גאון, מאות שנים קודם לכן, השיב שמה שראו הנביאים אינו ה' עצמו אלא "כבוד" נברא, מעין מלאך נשגב שברא ה' כדי לתת לנביא דבר מוחשי לראות.

חסידי אשכנז קיבלו את הקו הזה אך שינו בו דבר יסודי. הכבוד, אמרו, אינו נברא אלא נאצל מאת ה', כשם שהאור נאצל מן השמש בלי להיפרד ממנה. וכך התגבשה אצלם מערכת של רבדים: ה' עצמו, שמעבר לכל השגה; הכבוד העליון הנאצל ממנו; והכבוד התחתון, שאליו יכול האדם להגיע ובו הוא משיג את בוראו. מי שמכיר את תורת הספירות של הקבלה ישמע כאן הד מובהק, אותו אין סוף שמעבר לידיעה ואותן מדרגות שנאצלות ממנו כלפי מטה. ואכן, באותם דורות ממש, באשכנז ובספרד, פעמה אותה רוח. תורת הסוד עלתה ובקעה, וחסידי אשכנז היו אחד מבתי היוצר שלה.

אם הכבוד הוא הדרך שבה ניתן להתקרב אל ה', הרי שהתפילה היא הסולם. חסידי אשכנז האמינו שדרך ידיעת התפילה, עומק מילותיה ואותיותיה, יכול האדם לעלות עד דבקות. רבי יהודה החסיד חיבר פירוש על התפילות, הראשון מסוגו בתולדות ישראל, פירוש על דרך הסוד שעסק במשמעות הנסתרת של המילים. מכאן צמח מנהגם של "דורשי רשומות", אותם חסידי אשכנז שהיו, כלשון הטור, "שוקלין וסופרין מספר מניין תיבות התפילות והברכות וכנגד מה נתקנו". כל מילה נשקלה, כל מספר נמנה, מתוך אמונה שאין בתפילה אות מקרית. ומתוך אותה תפיסה הם תבעו כוונה גמורה, ולא הניחו שימהר אדם בתפילתו לטובת הלימוד. רבי אלעזר הרוקח מספר בשם רבו על תלמיד חכם גדול שהיה גוער במאריכים בתפילה, כי ביקש למהר אל הספר, ונענש על כך. הלימוד גדול, אך התפילה אינה משרתת אותו. היא עומדת בפני עצמה.

זו, אם כן, תורתם. דרישה בלי גבול לרצון הבורא, סוד שמתחת לגלוי, ותפילה מרוממת. אך מי שמבקש את רצון ה' מעבר לכתוב, ומחלק את העולם בין מי שעושים זאת לבין מי שאינם, נושא בחובו גם סכנה. החבורה שדרשה כל כך הרבה מעצמה דרשה גם מאחרים, וכאן התחיל החיכוך. על כך, ועל מה שנשאר מזה אחרי שדעך הלהט, בפרק הבא.

"וְאִישׁ תְּבוּנָה יְדַלֶּנָּה"
(משלי כ',ה')

כל שיעורי הגר"ד לייבל שליט"א זמינים כעת להאזנה בכל הפלטפורמות:

באתר תבונות tvunot.net | ביוטיוב ובספוטיפיי | בקו תבונות 074-796-8223 | להצטרפות לקבוצת שיעורי הרב

משיב נפש

יצחק יונה
מטפל באמצעות אמנויות (M.A)

חלק א'

עיבוד רגשי

הבנת העבר היא המפתח לשינוי הדפוסים שמלווים אותנו גם בהווה

בטורים הקודמים עסקנו בתופעות רגשיות כמו דפוסים, התנהגויות ותגובות, ובסיבות להיווצרותן. בטור הזה ובזה שלאחריו נמשיך באותו נושא ונעסוק במונח שמשתמשים בו הרבה בטיפול נפשי: "עיבוד רגשי". מהו עיבוד רגשי, למה הוא טוב, איך הוא אמור לעזור לאדם בן 30 שסובל מדיכאון, ושאלת השאלות: למה בכלל להתעסק עם העבר במקום לעסוק בעתיד?

אז כל אחד מאיתנו עבר ועובר דברים בחיים. חלק מהדברים הם חוויות נעימות וחלקם חוויות לא נעימות. כאנשים בוגרים, יש לנו היכולת לבחון את האירועים באופן רחב ומלא, וכך לחוות חוויה "מלאה" ולא מצומצמת. חוויה מלאה היא חוויה שקיים בה ביטוי למגוון רחב של משמעויות, סיבות ונסיבות, לעומת חוויה מצומצמת, שהמשמעות שלה חד משמעית, בלי צבעים נוספים. כאשר נחווית חוויה מצומצמת כזו, היא מאלצת אותנו לפעול באמצעות הגנות כדי להגן על עצמנו מפני מה שנתפס בחוויה הסובייקטיבית שלנו כ"טרגדיה נוראית".

בילדות בכלל, ובחודשים הראשונים לחיים בפרט, חוסר היכולת של הילד או התינוק לראות את המציאות באופן מלא ורחב מאלץ אותו לפעול מתוך הישרדות מול אירועים שנחווים אצלו כקשים ואפילו טראגיים. נשתמש כמשל בתופעה שנקראת בפסיכולוגיה "חרדת נטישה". חרדת נטישה היא מושג שקיבל הסברים רבים בגישות הפסיכואנליטיות. כל אחד הסביר אותה לפי גישתו הבסיסית להבנת נפש האדם, אך הצד השווה שבכולם הוא ההבנה שלמרות שמדובר בשלב התפתחותי תקין ובריא (אם יש לכם ילדים, אתם בוודאי זוכרים את הפעם הראשונה שלקחתם את ילדכם לגן, ואת תגובתו המפוחדת כשהבין שאתם משאירים אותו שם והולכים), כאשר הפרידה נחווית כקצת יותר מדי עבור התינוק, גם אירוע קטן יחסית תופס ממדים גדולים בחווייתו, ובכוחו לעצב דרמטית את חייו הבוגרים.

משכך, תינוק בן יומו שאימו תעזוב אותו לפרקי זמן ממושכים יהיה בסיכון גבוה יותר לפתח חרדת נטישה. חרדת נטישה מסוג זה עלולה לפגוע בבגרות בקשרים בין אישיים בצורה משמעותית, משום שהיא מביאה לא פעם להתנהגות שתלטנית וקנאית, לחוסר אמון, לפגיעות יתר ולנטייה לפרש התנהגויות רבות כמבשרות על נטישה מתקרבת.

ניתן להבין, אם כן, כיצד חוויות מוקדמות מסוגלות לעצב את חייו של האדם גם שנים רבות לאחר מכן. אבל כעת עולה שאלה נוספת: כיצד עיבוד רגשי מסוגל להשפיע על התנועה הנפשית של האדם ולאפשר לו לחיות חיים מלאים יותר? וגם: איך זה קשור לימי האבלות על חורבן הבית, שבהם אנו נמצאים כעת? בכך נעסוק בשבוע הבא.

הכותב הוא מטפל באמצעות אמנויות (M.A)
ובעל הסמכה בפסיכותרפיה קוגניטיבית - התנהגותית (CBT) | 053-336-3061

ישיבת משמר התורה
בראשות הגר"ד לייבל שליט"א
בא לעשות שירות משמעותי
ולהישאר בן עליה בישיבת הסדר למצוינים
המעניקה מעטפת תורנית מלאה,
ליווי צמוד ושירות מותאם לבני הישיבה.

ישיבת משמר התורה
תורה ראשונית

כל ישראל יש להם חלק >>
02-645-5880

חינוך של שייכות

ילד שמרגיש שהוא חלק משרשרת הדורות של עם ישראל כולו, מקבל בסיס עמוק שמחזק גם את הקשר שלו לתורה ולמצוות

הורים יקרים,

בימים אלו, אנו מתקרבים לתשעה באב, יום החורבן. כהורים, זו הזדמנות לעצור ולשאול את עצמנו דרך איזו עדשה אנחנו מחנכים את ילדינו ליהדות, ולהציע להם מבט שני, עמוק יותר, על מה זה בכלל להיות חלק מעם ישראל.

כחרדים שקיום המצוות הוא יום־יומי עבורנו, אנחנו רגילים למדוד כל אירוע יהודי בסרגל אחד: אלו מצוות יש בו, מה ההלכה, מה מותר ומה אסור. חוברות מדוקדקות של הלכות ודיוקי מנהגים ממלאות את בתי הכנסת לפני החגים וזה דבר מבורך. אבל זו חצי תמונה ולפעמים "מרוב עצים - לא רואים את היער". כי יש סרגל שני, עמוק לא פחות, שאנחנו נוטים לשכוח - הסרגל של המורשת והשייכות.

קחו יהודי פשוט, מכל קצה שהוא. אפשר להסתכל עליו דרך עדשת המצוות, כמה הוא מקפיד על ההלכה ובאיזה אופן הוא מקיים את המנהגים. אבל אפשר להסתכל עליו דרך עדשה אחרת לגמרי: הוא חוליה בשרשרת בת אלפי שנים, נושא בתוכו את אברהם אבינו, את יציאת מצרים, את מעמד הר סיני, את הגלות ואת הכמיהה בת אלפיים שנה לארץ אבותיו.

כשאנחנו מחנכים את ילדינו לראות רק את הסרגל הראשון, אנחנו מצמצמים את היהדות שלהם לפרקטיקה אבל מפספסים את הלב, וכשהפרקטיקה לבדה נתקלת בקושי, אין מתחתיה רשת ביטחון. לעומת זאת ילד שמרגיש שהוא חלק מסיפור גדול, שהוא שייך לעם ישראל ואת זה אף אחד לא יכול לקחת לו, מחזיק במשהו עוצמתי שגם יחבר אותו למצוות ולמעשה.

הימים האלה הם הזדמנות מצוינת להבהיר את הנקודה הזו. אנחנו רגילים לחוש את השייכות שלנו לעם ישראל לדורותיו דווקא ברגעים השמחים. בליל הסדר, כשאנחנו מספרים את אותו סיפור שמסופר אלפי שנים; בחנוכה, כשאנחנו מדליקים את הנרות, ובפורים. אבל עם ישראל אינו עם רק בשמחתו. אנחנו עם אחד גם ברגעים הקשים. ימי האבל של בין המצרים ותשעה באב, אלה רגעים שבהם נפשו של כל יהודי, בכל מקום ובכל דור, בוכה על אותו בית מקדש ועל אותה גלות עם כל הצער והכאב שבה. כשאנחנו יושבים על הרצפה בתשעה באב, אנו מצטרפים לאבל בן אלפי שנים. וזה בדיוק מה שצריך להעביר לילדים: אנחנו שייכים זה לזה בטוב וברע, בשמחה ובעצב.

דוגמה יפה לשייכות הזו היא הפרויקט המבורך של עמותת "זיכרון בסלון". הרעיון פשוט ועוצמתי: כל יהודי, מכל זרם ומכל רקע, יכול "לקחת תפקיד" ולהעביר הלאה לדור הבא עדות של שורד שואה. ניצול שזכה לקדש את שם ה' בעצם היותו יהודי, וברוב המקרים הרבה מעבר לכך. שימו לב לנקודה: הניצול הזה לא מקודש רק משום שהיה מהדר במצווה זו או אחרת, אלא אפילו מעצם היותו יהודי, ומכך שנרדף בגלל שהוא יהודי. זו בדיוק השייכות שעליה אנחנו מדברים. מסיבה זו "אחוות תורה" בוחרת השנה לחבר בין קהילות המעוניינות לקחת חלק בפרויקט הזה, ולפתוח את הסלון שלהן לערב כזה. והנה הטיפ החינוכי: דאגו לערב כזה באזורכם, והביאו לערב כזה את הילדים המתבגרים. דווקא בגיל שבו הם מתחילים לשאול ולהיות ביקורתיים, חשוב שיהיה להם עוגן שאינו תלוי ברמת הקיום שלהם באותו רגע - שיתחברו ליהדות ממקום של עם אחד.

לפני שנה וחצי יצאתי עם נבחרת מועצת התלמידים המחוזית למסע בפולין. במסע הזה למדתי שם משהו ששינה את האופן שבו אני מסתכל על כל הנושא. בניגוד למה שנהוג לחשוב, לדעתי, הרגעים המשמעותיים ביותר במסע לא היו במחנות ההשמדה אלא דווקא במלון, בעיבוד (רפלקציה) שעשינו שם בסיומו של כל יום, שבו עסקנו בשאלה הבסיסית מכולן: מה זה אומר "להיות יהודי"? לא ברמת ההלכה, אלא ברמה העמוקה ביותר, להיות חלק מהעם שמקיים מורשת מתמשכת (שכוללת לימוד תורה וקיום מצוות), שאלוקים בחר בו להיות העם שלו, ושיש לו גורל משותף.

ושם הבנו את מה שקשה להבין בשגרה. למרות הדעות השונות, הזרמים השונים, וההבדלים בקיום המצוות, אחים אנחנו, בטוב וברע. אם נצליח להעביר את ההבנה הזו לילדינו, ניתן להם דבר קריטי: שייכות ותחושה של "אתה בחרתנו" מקודשת, על מנת שהם יוכלו להישען עליה ולקחת ממנה כוחות לכל החיים.

בהצלחה!
שניאור

הכותב הוא מרצה בחוג לחינוך חברתי קהילתי (בלתי פורמלי) במכללת גורדון,
חיפה ומטמיע תחום חינוך בלתי פורמלי במחוז החרדי, משרד החינוך | shneori770@gmail.com

אחת לשבוע
מדור שבועי לנשים מבית 'אחת'

בלב הפרשה

פייגי וולקן
מלווה נשים לחיבור וריפוי במסע הנשמה

בַּצָּר הִרְחַבְתָּ לִי

ימי בין המצרים מזמינים אותנו לפגוש את השבר כדי להיבנות מחדש

הבעל שם טוב הקדוש מסביר שכל התחנות של בני ישראל במדבר מייצגות את מסע החיים של כל אחת מאיתנו. יש תחנות של שפע ומים מתוקים, ויש תחנות של מרירות וקושי. הדרך אינה רק מסלול שצריך לסמן עליו וי כדי להגיע ליעד, המסע עצמו הוא היעד, ובתוכו אנחנו נבנות.

כשמעמיקים אל תוך המסע הזה, במיוחד בימים האלה, נפתח בתוכנו שער עמוק, שמאפשר לנו לפגוש את לב הצער - לא כדי לשקוע בו, אלא כדי לעבור דרכו ולהירפא. זו ההזדמנות להניח את משא החיים, את הכאבים שאנחנו נושאות עוד מילדותנו, ולהיבנות מחדש מתוך חיבור לנשמה, אל כוח החיים העמוק שבתוכנו. מותר לנו להתאבל על מה שהנפש כמהה אליו, על המקומות העדינים שמבקשים להיראות, לקבל חיים ולהתגלות מחדש.

ירושלים היא כולה ביטוי לאישה. לא במקרה התנ"ך והנביאים פונים אליה בלשון נקבה - "בת ציון", אלמנה ואם. היא נושאת את כאב הכלי הנשי שעבר אלפי שנות גלות, רצוץ, שבור ועייף. ירושלים היא גם הקול הנשי הקם מן העפר: "וּירוּשָׁלַיִם תִּתֵּן קוֹלָהּ". לעיתים די באישה אחת שקמה ומשמיעה את קולה כדי לעורר נשים נוספות אל הזיכרון העתיק של מי שהיו לפני החורבן: "הֲשִׁיבֵנוּ ה' אֵלֶיךָ וְנָשׁוּבָה, חַדֵּשׁ יָמֵינוּ כְּקֶדֶם".

מקדם היית שלמה, מחוברת, מוארת ושלווה, נטועה באדמתך. היית בית, שכינה השוכנת במלוא עוצמתה, ואל אותו מצב נשמתי אנחנו כמהות לשוב. "עֲלִי לָךְ מְבַשֶּׂרֶת צִיּוֹן, הָרִימִי בַכֹּחַ קוֹלֵךְ". הקול שב כשאין עוד הכחשה והסתרה, כשיש מקום לאמת, גם אם היא כואבת.

המציאות הזו נבראת בכל נשימה ובכל הסכמה לא למהר לבנות, אלא לשבת עם השברים. לשבר יש הרבה מה ללמד אותנו; הוא משיב לנו את כוחנו האמיתי. הרחבה אמיתית נולדת דווקא מתוך הצר, וחייבים לעבור בו. החורבן אינו סוף הסיפור, אלא המקום שבו הדיבור והאמת הפנימית חוזרים. זהו השער לחזור אחורה כדי לעוף קדימה, שלמה יותר, אסופה ובנויה מן השורש. מה שהחריב אותך אינו זקוק להכחשה, אלא לנוכחות ולריפוי. ימי בין המצרים נועדו להביא נוכחות אל השבר, להתאבל על מה שאבד, ולפגוש את מה שבתוכנו עדיין מתגעגע לחיים.

ירושלים היא הלב שלנו, לא רק מקום על המפה. היא אסופה של כאב ותקווה, ולמרות הכול מאירה מכל אבן ומכל סדק. ירושלים של מעלה כבר בנויה וזוהרת, אך השכינה כמהה לירושלים של מטה, אל הבנייה האמיתית שלך כאישה של מלכות, מהיסודות ומהגוף, שתבני לעצמך בית פנימי שנעים לך לשכון בו. אנחנו כמהות לירושלים, ובעצם כמהות לעצמנו, לזיכרון שיש אפשרות להאיר גם אחרי שנשברנו.

בית המקדש השלישי נבנה בכל לב שמבקש להיבנות, בכל סדק שמבקש ריפוי ובכל מקום שבו את בוחרת למרוח משחת אהבה למרות השרפה. שובי אל אדמתך. שבי איתך. שבי גם אם בדד. כשאת מבקשת מן העומק את האור ונאמנה לאמת, גם אם בדד, הבורא איתך, מחפש אותך ב"אייכה". שם מתחילה השיבה אל הבית, אל בית אלוקים הנצחי.

ליצירת קשר:
F0527699641@gmail.com | 050-776-9961

מטבע הדברים

אסתר מילר
מעצבת פרחים

צילום: שוש גרינולד

מערכות יחסים

מה אפשר ללמוד מסחלב על מערכות יחסים?

סחלב הוא לא עוד עציץ שקונים, מניחים בפינה ושוכחים ממנו. הוא בא כדי להישאר, ודורש מאיתנו משהו עמוק יותר: מערכת יחסים.

בהתחלה הוא נראה מורכב. אומרים שהוא "רגיש מדי" או "קשה לגידול". אבל האמת היא שהוא פשוט מבקש שנלמד את השפה שלו. כמה מים הוא באמת צריך? איזה אור עושה לו טוב?

וכאן קורה הקסם: ברגע שמפסיקים לפחד, מקשיבים ומוצאים את המינון המדויק שהוא צריך, הכול משתנה. פתאום זה פשוט, זורם ומהנה, והוא מחזיר אהבה בפריחה מרהיבה שנמשכת חודשים וחוזרת שנה אחר שנה.

כמה דברים בחיים נראים לנו בהתחלה מורכבים מדי? זוגיות, קשר עם הילדים, עסק חדש או שינוי שאנחנו רוצים לעשות. לא פעם אנחנו מוותרים מראש, רק כי נדמה לנו שזה מסובך.

הסחלב מזכיר לנו שהדברים היפים באמת דורשים השקעה והקשבה. כשמסכימים ללמוד את השפה, להשקיע את הלב ולמצוא את האיזון הנכון - מגיעה הפריחה. כך גם במערכות יחסים: הן דורשות דיוק, אבל התמורה תמיד שווה את המאמץ.

גם הטיפול בו פשוט יותר ממה שנדמה. הוא אוהב הרבה אור, אבל לא שמש ישירה. כשהשורשים בעציץ השקוף ירוקים - לא משקים; כשהם הופכים לאפורים או כסופים - זה הזמן לטבול את העציץ במים לעשר עד חמש עשרה דקות, לתת לעודפים להתנקז ולהחזיר למקומו. בדרך כלל זה קורה פעם בשבוע בקיץ ופעם בשבועיים עד שלושה בחורף.

לתגובות: estermiler@gmail.com

אחת
מבית ומחוץ
קהילת נשים מבית אחוות תורה

שבות
רבקי לרנר
עורכת דין ומגשרת, מנחה קבוצות לצמיחה במרחב הזוגי

להשתחרר מהפנטזיה

הדרך לזוגיות טובה יותר מתחילה בהפניית המבט ממה שחסר אל מה שכבר קיים

לאחרונה פנתה אליי אישה ושיתפה שכעת, לאחר שהיא ובעלה חיתנו את כל ילדיהם, היא מרגישה באופן עמוק את הריחוק והאכזבה מבעלה. לדבריה, חסרה לה אמפתיה וחסר לה שיח רגשי. היא סיפרה שאמנם הוא משתדל לצאת איתה בתדירות גבוהה, אך היא חשה שאין לה אוזן קשבת. היא חתמה את פנייתה בתהייה מה המטרה בנישואין הללו והאם יש להם סיכוי.

נשים רבות מטפחות לאורך שנים את החלום: "מי הייתי רוצה שהוא יהיה". כך, במשך חמש, עשר או שלושים שנה, הן עסוקות בפנטזיה ומחמיצות את ההזדמנות לפגוש את האיש האמיתי שאיתו הן חיות. הן שקועות בלופ של "הלוואי שהוא ישתנה", מתמקדות במה שחסר ונשארות פגועות מול מציאות שאינה תואמת את החלום.

אבל האמת היא שלחפש באדם את מה שאין לו לתת, זה כמו ללכת מדי יום לבית מרקחת ולבקש מהרוקח מסמרים. יום אחר יום, שנה אחר שנה, ולהמשיך לצפות שייתן לך דבר שפשוט אינו נמצא שם.

כשאת מתעקשת לקבל ממנו את מה שאין לו לתת, את לא נשואה לאיש שלך - את נשואה לפנטזיה. כמו ב"ראיית מנהרה", את ממוקדת רק במה שאין לו, ובאותו זמן מפספסת את כל הטוב שכן יש לו להעניק.

אני רוצה להציע להחליף את השאלה: "מה הייתי רוצה לקבל ממנו והוא לא נותן לי?", בשאלה: "מה הוא כן מביא לקשר?". במקום להיות עסוקה בפנטזיה, להיות עסוקה במציאות. להתעניין בכנות בטוב שהוא משפיע ושממנו אפשר להתברך.

אותה אישה שפנתה עלולה לפספס את העובדה שבעלה משתדל לצאת איתה בתדירות גבוהה. אולי זו הדרך שלו, במסגרת היכולות שלו, לומר לה שהוא רוצה בקרבתה, שהוא בוחר להיות איתה.

הדיבר השני בעשרת הדיברות מצווה: "לא תעשה לך פסל וכל תמונה". אפשר להשאיל את הרעיון גם לזוגיות. להפסיק לייצר לעצמנו דמות דמיונית של בן זוג מושלם: כזה שיש בו הכול - רגיש, יציב, מוביל, מפרנס, יפה תואר, ממשפחה מצוינת, וגם מבין אותי בלי שאדבר. במקום לחפש את האוצר שמתחת לגשר בפראג, אפשר לשוב הביתה ולגלות את האוצרות שכבר נמצאים שם.

הרבה יותר נכון ומצמיח לעבוד על עצמנו, על הציפיות שלנו ועל נקודת המבט שלנו, מאשר לנסות להנדס את בן הזוג. הניסיון לשנות אותו הוא מלחמה אבודה מראש, שמייצרת בעיקר מרחק ותסכול.

אם את רוצה להיות מאושרת באמת בזוגיות שלך, הצעד הראשון הוא להיפרד מהפנטזיה של "איך הוא אמור היה להיות", ולהתחיל להתחבר למה שהוא מביא לחייך כאן ועכשיו.

סיפרה לי ידידה שאחרי שנים של תסכול מכך שבעלה לא אומר לה את המילים שרצתה לשמוע, היא התחילה לשמוע אותן בקפה שהוא מכין עבורה כשהיא חוזרת מיום עמוס, או בכך שהוא נשאר עם הילדים כדי שתוכל לנוח.

כש"תפטרי" אותו מהתפקיד הבלתי אפשרי של ספק הפנטזיות שלך, ייפתח ליבך לראות את האיש שלו נישאת, על מעלותיו הקיימות ועל השפע שהוא מבקש להעניק לך.

לתגובות: shavot.r@gmail.com

נשימות קטנות
לאה אוירבך
מדריכת הורים בגישה ההיקשרותית–התפתחותית

מי מפחד משעמום?

זיכרון רחוק מאד עולה בי עכשיו: ילדה בכיתה ו' נוסעת מדי יום שלישי לחוג כתיבה יוצרת של הסופרת לאה פריד בבני ברק. אולי בגלל שהייתי ילדה צעירה, אולי בגלל שאלעד הייתה אז בימיה הראשונים - הנסיעות באוטובוס המטרטר לבני ברק, "העיר הגדולה" שמעבר להרי החושך, הרגישו תמיד כמו מסע אינסופי. שעה וחצי של צליחת כבישי גוש דן הפקוקים, לפני עידן הכבישים החדשים שקיצרו את הדרך והפכו אותן לערים שכנות.

זוכרת את עצמי ממתינה בתחנה דקות ארוכות, כשמבטי משוטט בסקרנות על פניהם של האנשים הממתינים לצידי. עולה ומתיישבת ליד החלון ומתבוננת בנופים ובמבנים החולפים על פניי, כאילו היו סרט מרתק. שעה וחצי מאוחר יותר יורדת ברחוב רבי עקיבא לצעידה ממושכת של עשר דקות לפחות וחוזרת על המסלול בכיוון ההפוך שעה לאחר מכן. כל אותן שעות ממושכות של דרך הייתי לבדי, בלי חברה, בלי ספר, בלי פלאפון. ואלו היו שעות מתוקות עד אין קץ, שעות שבהן המוח טייל במרחבי היקום האינסופי של עצמו. שעות מרתקות, מסעירות, מעניינות, שעות שנולדו בהן מאות רעיונות ותובנות ילדות.

האם היום הייתי מסוגלת להיכנס למצב מענג של זרימה ופגישה עם עצמי במשך שעות ארוכות כל כך? אני בטוחה שלא. העיניים היו משוטטות בחיפזון בין המסך לאופק, האצבעות נעות ללא הרף כדי לבדוק עדכונים, המוח טס על אוטוסטרדה תוך שהוא בונה תילי־תילים של תכנונים והשעון הביולוגי שלי היה מודע היטב לזמן החולף. את מה שאיבדתי כשהפכתי למבוגר לחוץ ומוסח - הילדים שלנו איבדו עוד הרבה קודם. אני לא מכירה ילדים רבים שמסוגלים להעביר ימים שלמים בפגישה אינטימית עם עצמם בלי לחפש לעשות משהו. בלי לאבד עניין מהר מידי, בלי להימשך בחבלי קסם למסך, בלי לברוח מזמנים ריקים של שעמום.

החופש הוא זמן ארוך מאוד וריק. זמן של שעמום. מה אנחנו עושים את השעמום הזה, עם הזמן שהתרוקן ממחויבויות? לפני שנלמד את הילדים שלנו להשתעמם ולגלות בתוכם אוצר בלתי נדלה של עניין - נבדוק אם אנחנו מוכנות לשאת חוסר מעש, אם אנחנו חיות בשלום עם מנוחה. אם אנחנו מוכנות לשהות בתוך אי בהירות או שאנחנו נצמדות לרשימת משימות וחובות כמו טובע הנאחז בקש. אם אנחנו מסוגלות להתמודד בנחת עם השעמום של הילדים שלנו, או שהוא זורק אותנו ישר ללופ של סטרס שמוכר לנו מאיזשהו מקום. זמן שווה כסף, אבל האם אנחנו יודעות כמה יקר ומניב הוא הזמן עצמו?

ליצירת קשר: 052-272-8488 | leah.rbach@gmail.com

מה שלא נוצץ

אברימי נוביק

נייה הביטה על נוף הגבעות שנשקף מולה. את העיניים מילאו שורות שורות של גפנים שנשענות על עמודי עץ ישנים. עוד מעט מגיע החופש ואיתו זמן הבציר.

היא רק בכיתה ח', אבל כמי שגדלה בחווה למשפחה של בעלי יקב, היא הייתה מקצועית מאוד. במרכז החווה היה המקום שבו היו מניחים את כדי היין הענקיים, ה'קוואברים' בתוככי האדמה. בשיטה העתיקה הזו שעברה אלפי שנים מדור לדור, היה היין מותסס במעמקים, בקרירות ובלחות הרחוקים מהחום והיובש שיש בחוץ.

כל שנה, התקופה הזו הייתה חגיגית במיוחד. בימים הללו אבא שלה, שהוא יורש הכרם, בוחר איזו חלקת כרם בוצרים ראשונה, והיא היא, המרשימה והעסיסית ביותר, תהיה זו שממנה ייצרו את היין שייצג את המשפחה בתחרות השנתית. התחרות האזורית היוקרתית של אזור קאחתי בגאורגיה הייתה דבר שמעולם לא הפסיקו להתרגש ממנו. "אנחנו צריכים להיות תמיד המנצחים", אמר אבא שלה מאז שהיא זוכרת את עצמה.

אבל השנה, משהו קרה. אבא שלה נפצע בדיוק ערב הבציר, והוא נזקק לטיפול ולאחר מכן שיקום ארוך בעיר הרחוקה. ההחלטה הגורלית על בחירת החלקה נפלה עליה. הדודים כבר הודיעו לה שהם מכבדים את החלטת אביה שכך יהיה.

"רק תזכרי", אמרו לה, "כל הכפר מסתכל עלינו". ובכל פעם שמישהו אמר משהו כזה היא הרגישה את הלחץ נותן את אותותיו.

הקיץ החל. בזמן שרבות מחברותיה נחו ושיחקו, היא התאמצה מאוד להשקיע בחווה. "זאת גפן עצלנית, צריכה עוד שמש", הייתה מסתובבת בין הכרמים ומתארת אותם כאילו היו בני אדם, "וזאת, קמצנית קצת אבל איזה טעם היא נותנת".

לקראת סוף הקיץ, ברגע האמת, היא לא ממש ידעה מה להחליט. חלקה אחת נראתה מיוחדת, הכי מתאימה ליין התחרותי. השנייה, פחות נוצצת, אבל מרגישה בשלות אמיתית יותר. כולם הבהירו לה שאין כאן מקום להתלבטות, די ברור שמה שיוסיף כבוד למשפחה זו הבחירה בחלקה המוצלחת והנוצצת. נייה עצמה, שעבדה בחלקות השונות, הרגישה שמשהו לא ממש תקין בחלקה המושקעת. הענבים נצצו אחרי הגשם האחרון, ולה זה היה נראה כמו תמרור אזהרה. היא אפילו לא ידעה להסביר למה.

"זה הכבוד של כולנו", חזרו ואמרו לה. כשתגדלי אולי תביני את המהות של חשיבות היקב העובר מדור לדור.

"אני בוחרת בשנייה", היא הודיעה. הייתה שתיקה. לכולם היה ברור שהיא טועה. אבל הלב שלה והניסיון, גם אם לא תמיד יכולה הייתה באמת להבין אותו, אמרו לה אחרת.

"אבל תראי איך הם יפים, תראי איך הכל נוצץ", ניסו לשכנע. היא הביטה על הענבים "שלה", הם היו נראים כל כך מושפלים במראה שלהם, עד שגם בתוכה משהו התערער. שוב הזכירה לעצמה שכולם אולי אומרים את מה שהם חושבים אבל היא צריכה לבחור לא לפי הלחץ אלא לפי מה שנראה לה בלבד. היא לא ויתרה.

הענבים נבצרו, הכד העצום שמיועד ליין הטוב ביותר הוכנס לאדמה.

שבועיים מאוחר יותר, נייה חשה לא רגועה. הבציר של שאר הכרמים עדיין בעיצומו. 'אולי טעיתי?' שאלה את עצמה. כשאיש לא ראה, היא ניגשה אל הכרם המיוחדת, זו שכולם היו בוחרים בה. תלשה ענב אחד ופתחה אותו. לרגע הרגישה שקשה לה לנשום. תלשה עוד ענב ועוד אחד. בתוככי הענבים הנוצצים, הופיע ריקבון לא נחמד. הגשם האחרון הכניס לחות רבה לענבים. כמה שהם יפים, כך הם רקובים.

החורף תפס את מקומו של הקיץ. שלג כיסה את הכרמים. "כל הכפר מסתכל", הזכירו לה שוב ושוב כשהיו יושבים בערבים ליד התנור עם האש הבוערת והיא רק חשבה על זה שההחלטה שלה נמצאת אי שם באדמה מחכה לרגע הנכון.

❖ ❖ ❖

טקס פתיחת הכדים מתקיים באותו היום באביב. האדמה כבר מספיק רכה. הדודים כולם עמדו עם מעדרים גדולים. נדמה היה לה שכל הכפר עומד שם. בעוד רגע, היא תדע באופן סופי איך יצא היין שעליו היא חתומה. הכד הענק הוצא, מכסה החימר הוסר. היא ניסתה להריח את מה שעלה מכד החרס, חמצמץ ועמוק. הדוד הזקן שקובע מי טועם ראשון טבל כוס פח קטנה לתוך הנוזל האדום־חום והכוס עברה מיד ליד.

נייה נטלה אותה בשתיקה, רחרחה וטעמה.

הטעמים שדגדגו את החך שלה היו החלום הכי טוב שיכולה הייתה לבקש. היא פקחה את העיניים שלה שהיו עצומות עד עכשיו, הרימה את הראש וראתה איך כולם הסתכלו עליה, ולא על הכד.

העיניים של הדוד הזקן היו לחות.

"לא בחרת במה שנוצץ, וכנראה ילדה, שזו הולכת להיות הזכייה הגדולה ביותר עד היום".

שבת שלום

95

מאת: הרב יהודה קופרמן | איורים: בנצי וולמן

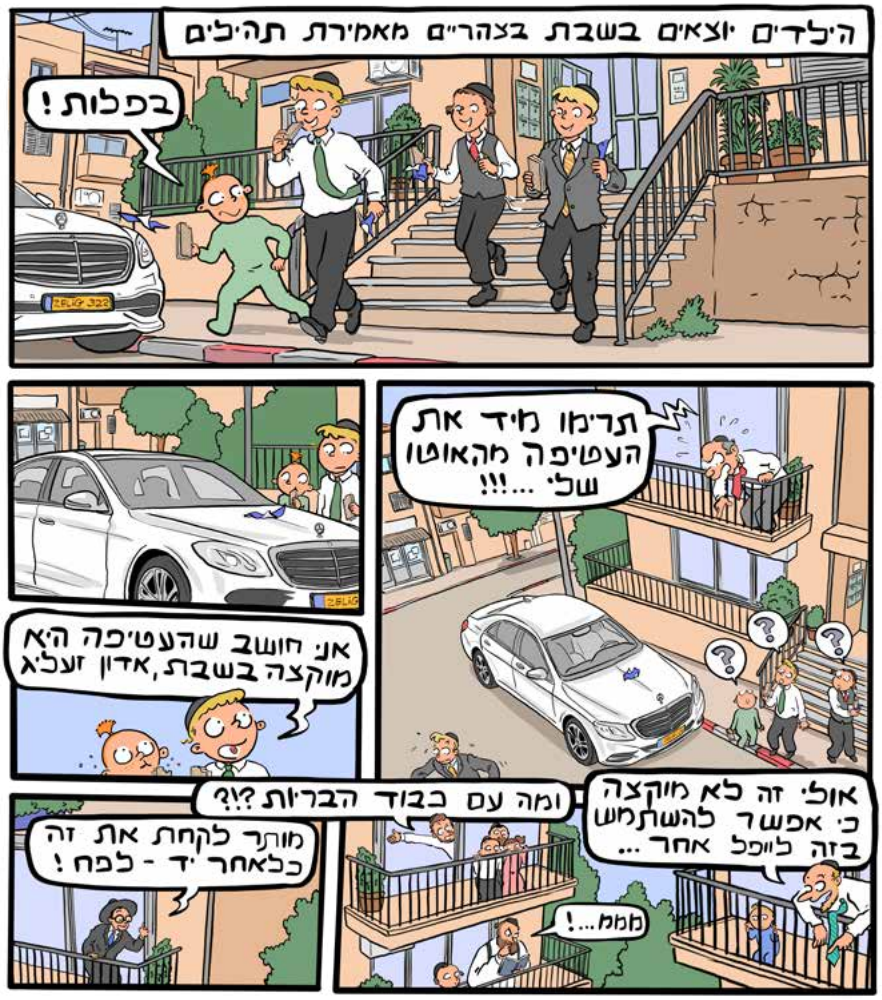

בשורה התחתונה

אין לטלטל בשבת חפצים שאין להם כל שימוש, כגון אבנים, פסולת מזון או עטיפות ממתקים. אם יש צורך להזיזם, כגון שנפלו על הרצפה ומפריעים למעבר, מותר לטלטלם כלאחר יד, כגון באמצעות הרגל או המרפק, שכן טלטול כלאחר יד אינו נחשב לטלטול כדרכו.

למה מלפפון חמוץ?
כי הוא תקוע בצנצנת עם עוד עשרה מלפפונים ואין לו מקום לזוז!

למה ליצן הולך לחדר כושר?
כדי להתאמן על מתיחות

מה עושה גלגל ששומע בדיחה?
מתגלגל מצחוק

משה גלזמן

חידת שחמט

הלבן כופה מט בשלושה מהלכים

קרדיט: ישי זולברג

מספר חידה: 1095

פתרון חידה: 1094

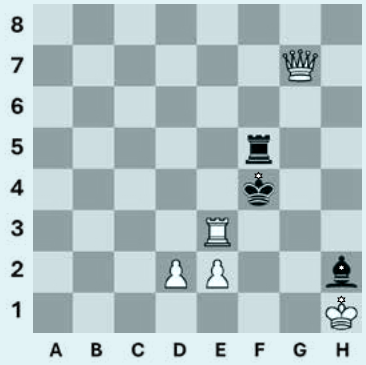

הלבן כופה מט בשני מהלכים

מלכה G6

נבחן את אפשרויות השחור:

- ❖ המלך השחור מרותק למקומו
- ❖ לרץ השחור אסור לזוז. הוא שומר על g3 ומגן על המלך ממט (מלכה g3)
- ❖ הצריח חייב לנוע. האיום המיידי: מט עם הצריח הלבן ב–e4
  - ♦ אם ינסה למנוע עם e5 > צריח ל–f3 = מט (הצריח השחור סוגר את e5)
  - ♦ אם ינסה לחסום את המלכה באמצעות g5 > מלכה ל–e4 = מט (הצריח השחור סוגר את g5)
  - ♦ כל שאר המקומות > צריח ל–e4 = מט

רבי ישעיה שוורץ

כ' שבט ה'תרל"ו, 15 בפברואר 1876 - כ"ח תמוז ה'תשי"ב, 21 ביולי 1952

פיגורי

רבי ישעיה ב"ר זליגמן שוורץ היה רבה הראשי של שטרסבורג ולאחר מכן הרב הראשי של צרפת במשך 13 שנים שבכללן תקופת הכיבוש הנאצי בצרפת במלחמת העולם השנייה.

נולד בטרינהיים שבאלזס, בנו של סוחר. נשלח לתלמוד תורה ובית מדרש לרבנים בפריז. בין היתר כדי להימנע מגיוס לצבא הגרמני.

עם תום לימודיו כיהן במשרת רבנות זמנית במרסיי ולאחר מכן כרב בבאיון, שם נחשף לנוסח הספרדי, ובבורדו. בשנת ה'תרע"ט, 1919, נענה לקריאת הקונסיסטוריה של אלזס, ששבה לחיק צרפת עם תום מלחמת העולם הראשונה, והיה לרב הראשי לאלזס ורבה של שטרסבורג ומחוז בס-רן.

עם פטירת הרב ישראל לוי בשנת ה'תרצ"ט, יוני 1939, התמנה כרבה הראשי של צרפת. בתקופת הכיבוש הגרמני וממשלת וישי ריכז פעולות סיוע ליהודים במחנות ההסגר, והקים את ועד התיאום ומגבית הסעד של הרב הראשי. על קשריו עם המרשל פטן בתקופה חשוכה זו ספג ביקורת בהמשך, אך עוטר על פעליו באות קצין של מסדר לגיון הכבוד הצרפתי.

לאחר המלחמה המשיך בתפקידו. הוא נפטר בשנת ה'תשי"ב ונקבר בבית הקברות היהודי בווסטהופן.

[תקציר מתוך 'אישי ישראל']

אחוותא

לקבלת העלון מדי שבוע במייל או בווטסאפ שלחו את המילה "עלון" לטוס שלנו 072-371-4400 בווטסאפ: alon@achvat.co.il או למייל

צילום: Liorca. רישיון: CC-BY-SA-4.0. התצוגה מתעוף הציפור, מצד צפון.

מצודת עכו

מצודת עכו היא קומפלקס ביצורים המציג שכבות היסטוריות מרתקות מהמאות ה-12 עד ה-19. בבסיסה שוכנת המפקדה הצלבנית של ההוספיטלרים, ומעליה ניצבת המצודה העות'מאנית שבנו דאהר אל-עומר ואחמד אל-ג'זאר. בשל מילוי חללי העבר בחול ובשברי אבן כדי לייצב את הבנייה החדשה, רחובות המצודה העות'מאנית גבוהים כיום בכשבעה מטרים ממפלס הרחוב בימי הביניים. בתקופת המנדט הבריטי הוסב המבנה לבית כלא שבו נכלאו יהודים וערבים, ואליו התרחשה הפריצה המפורסמת של האצ"ל לכלא עכו בשנת 1947. כיום מחולק המתחם לארבעה אזורי תרבות ומוזיאונים נפרדים, המציגים את אולמות האבירים הצלבניים המפוארים לצד מוזיאון אסירי המחתרות.

בית הכנסת הגדול ביאסלו

תחת השמש

בית הכנסת ביאסלו. גלויה מסביבות 1911. אוסף פרטי.

בית הכנסת הגדול של העיר יאסלו (Jas@ @o) שבפולין היה מבנה אורתודוקסי מונומנטלי שהקמתו הושלמה בשנת 1905 על גבי מסד אבן גבוה. המבנה תוכנן בסגנון המחקה אדריכלות עתיקה והתאפיין בגג חבית קמור, חלונות קשתיים וחזית סימטרית המחולקת באמצעות פילסטרים (עמודי קישוט שטוחים הממוזגים בתוך הקיר), שבמרכזה נקבע מגן דוד בתוך 'חלון' עגול. המבנה חולל ונחרב לחלוטין בידי הנאצים במהלך מלחמת העולם השנייה. בשנות השבעים של המאה הקודמת נבנתה מסעדה על חורבותיו, וכיום שרדו בשטח רק שרידי היסודות שנחשפו בחפירות ארכאולוגיות וקטע מהחומה המקורית. העתק מדויק של חזית הבניין שוחזר במרכז קהילתי בטורונטו שבקנדה.

עכבישי זאב

יצורים

עכבישי הזאב (זאבניים) הם משפחת עכבישים ייחודית שאינה טווה קורים לצורך ציד, אלא רודפת אחר טרפה באקטיביות הודות לכושר ריצה משובח. לעכבישים אלו שמונה עיניים המסודרות בשלוש שורות, כאשר שתי העיניים המרכזיות גדולות במיוחד ומעניקות להם את ראיית הלילה השלישית בטיבה בעולם העכבישים. בעיניהם המשניות מצויה שכבה מחזירת אור הגורמת להן לזרוח בחושך תחת אלומת פנס. מאפיין ייחודי נוסף של המשפחה הוא הטיפול בצאצאים: הנקבה נושאת את שק הביצים כשהוא מחובר לאיברי הטוויה שלה, ומיד לאחר הבקיעה, מאות הצאצאים הצעירים מטפסים על גבה ונשארים שם במשך מספר שבועות רצופים עד לבגרותם המלאה.

צילום בעדשה מגדילה 10x
Andrei Savitsky. רישיון: CC-BY-SA-4.0.